



IZDANJE I, BR. 2

Novembar 2015

Observer Sektora Bezbednosti Kosova



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Ovo izdanje je deo projekta „Nadgledanje Sektora Bezbednosti Kosova, podržane od strane projekta Promovisanje Demokratskog Društva (PSD), finansirano od Švajcarske Kancelarije za Saradnju na Kosovu (SCO-K), pod upravljanjem Kosovske Fondacije za Civilno Društvo (KCSF)

Sadržaj ovog izdanja je odgovornost samo KIPRED-a, i ni na koji način se ne može smatrati kao stajalište SCO-K- ili KCSF.

Pripremili: Lulzim Peci, Mentor Agani, Gent Gjikolli, Blend Zyrapi i Bardhë Xhoi

Copyright © 2015, KIPRED. Sva prava su rezervisana. Nijedan deo ovog izdanja se ne može reproducovati, sačuvati u bilo kakvom povratnom sistemu, ili preneti u bilo kom obliku ili bilo kojim elektronskim, mehaničkim, fotokopirajućim, snimateljskim ili drugim uređajem, bez prethodnog pismenog odobrenja od strane izdavača. Molimo vas da kontaktirate: e-mail: info@kipred.org ili br. tel. +381 38 227 778.

Izdaje:



Kosovski Institut za Istraživanje i Razvoj Politika (KIPRED)
Ul. Abdyl Frashëri, Br. 44
10000 Priština, Kosovo
Telefon i faks: +381 38 227 778
www.kipred.org

Sadržaj

Uvod	4
1. Nadgledanje Sektora Unutrašnjih Poslova	6
2. Nadgledanje Sektora Snaga Bezbednosti	18
3. Nadgledanje Sektora Obaveštajne Službe	27
4. (Ne)Funksionisanje Saveta Bezbednosti Kosova	36
5. Analitički pregled istraživanja javnog mnenja	53

UVOD

Drugi broj prvog izdanja Observera Sektora Bezbednosti Kosova (OSBK) tretira na analitički način ključna pitanja sektora unutrašnjih poslova, obaveštajne službe i besbednosnih snaga, koja su dominirala javnu raspravu i parlamentarni nadzor ovih sektora u razdoblju 1.avgust – 15.novembar 2015. U jednom posebnom analitičkom radu javnih politika, OSBK takođe tretira i (ne)funkcionisanje Saveta Bezbednosti Kosova (SBK) i predstavlja rezultate istraživanja javnog mnenja u vezi poverenja koja se tiču pitanja bezbednosti, u odgovarajuće vladine institucije i njihove rukovodioce, kao i odgovarajuće parlamentarne komisije.

U sekciji unutrašnjih poslova ukratko su analizirani razvoji vezani sa bacanjem suzavca u Skupštini Kosova, rad Komisije za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, i predstavljeni su nalazi istraživanja javnog mnenja u vezi poverenja građana koja se tiču pitanja bezbednosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) i u Policiji Kosova, kao i u odgovarajućoj parlamentarnoj komisiji.

U sekciji bezbednosnih snaga analizirane su zloupotrebe zvanične uniforme Kosovske bezbednosne snage (KBS) i jednog njenog vozila u privatne svrhe, kao i izjave jedne službenice KBS-a oko „priznavanja“ ove institucije kao Vojske Kosova, rad parlamentarne Komisije za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, i predstavljeni su nalazi istraživanja javnog mnenja u vezi poverenja građana koja se tiču pitanja bezbednosti u Ministarstvu za Kosovske bezbednosne snage (MKBS), u KBS i u odgovarajućoj parlamentarnoj komisiji.

U sekciji obaveštajne službe ukratko su analizirani razvoji oko izjava o procurivanju tajnih informacija iz KBS, potreba za transparentnost parlamentarne Komisije za nadgledanje Obaveštajne Agencije Kosova (OAK), kao i nalazi istraživanja javnog mnenja u vezi poverenja građana koja se tiču pitanja bezbednosti, u OAK, njenog Direktora i u odgovarajućoj parlamentarnoj komisiji.

Na kraju ovog broja OSBK-a predstavljamo i kratku analizu ključnih nalaza istraživanja javnog mnenja o poverenju koju građani imaju nad institucijama sektora bezbednosti na Kosovu, koja je

razvijena u početku novembra 2015. Ovde, osim opisa trenutnog stanja ovog poverenja, analizovani su i trendovi njegove izmene u usporedbi sa istim merenjima obavljenih prošlog jula.

1. NADGLEDANJE SEKTORA UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Uvod

U razdoblju avgust - novembar 2015.god., u Sektoru unutrašnjih poslova domonirao je korišćenje suzavca u Skupštini Republike Kosova od strane opozicionih stranaka, i to od Pokreta Vetëvendosje (LVV), Alijanse za budućnost Kosova (AAK) i Nisma, u cilju – kako je plasirano sa njihove strane – da se onemogući sprovođenje Sporazuma o Asocijaciji Srpskih Opština, potписаног u Briselu dana 25.avgusta 2015, i Sporazuma o demarkaciji granice između Kosova i Crne Gore, potписанog dana 26.avgusta 2015 u Beču, kao i nejasnoće, prouzrokovane od strane Policije Kosova u vezi toga da li je privođenje poslanika Vetëvendosje, Albina Kurtija 12.oktobra 2015, na ulazu Prištine bilo hapšenje ili obustavljanje. Ova dva pitanja detaljno će se tretirati u ovoj analizi.

Tokom ovog razdoblja, parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage održala je dve sednice. Na prvoj sednici, dana 14.septembra 2015, raspravljano je o zadnjim ubistvima u Prizrenu i i protivurečne izjave institucija pravde i policije, o pretnji nad bošnjačkom zajednicom putem grafita u ovom gradu, kao i o potrebi da Komisija poseti Policiju Kosova na ovom mestu. Dok je na drugoj sednici raspravljano o napretku u pripremanju Izveštaja za sprovođenje Zakona o Policiji Kosova, tokom koje je predloženo da Komisija poseti sever Kosova, kao i to da je ponovo istaknuta potreba posete Komisije u Prizrenu.

Što se tiče poverenja građana, prema anketi u novembru ove godine, u MUP-u, Policiji Kosova i parlamentarnoj Komisiji za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, opaža se znatno opadanje uporedu sa anketom u julu 2015.god.

Upotreba suzavca u Skupštini Kosova

Na redovnoj sednici Skupštine Kosova, dana 8.oktobra 2015, opozicija je na početku pokušavala na razne načine da ometi održavanje sednice, blokirajući govornicu predsenika Skupštine Kosova¹ i

¹ Koha.net: Opozicija ponovo blokira sednicu Skupštine i omećuje konferenciju Veselija, 8. oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=78417>.

takođe, upotrebom zviždaljki,² i rezultat toga je onemogućeno održvanje redovne senice.³ Nakon prekida sednice, Predsedništvo Skupštine je odlučilo da se sednica nastavi, i uprkos bojkotovanju od strane opzicionih stranaka.⁴ Nastavak sednice Skupštine Kosova je ponovo onemogućeno, ali ovog puta upotrebatom suzavca od strane poslanika Vetëvendosje, Albina Kurtija i Albulene Haxhiu⁵. Zbog upotrebe suzavca, nekoliko poslanika zatražilo je lekarsku pomoć⁶.

Na osnovu Zakona o oružju, Br.05/L-022), član 2, stav 1.7, suzavac se klasificuje kao oružje, i spada u prvu kategoriju oružja, i to je izrečeno kao u nastavku: „**Oružje** - smatra se svako sredstvo ili radni alat koja se pod pritiskom gasova oslobađa tokom sagorevanja eksplozivnih materijala, električne energije, gasa pod pritiskom ili druge potencijalne energije u obliku granata livenih metka, sačme, gasa, tečnosti, strelice ili drugi sastojci, koji je dizajniran i koristi da izazove telesne povrede, fizičku štetu, psihološku štetu, kao i bilo koji drugi alat čija je svrha da se izvrši napad na fizički integritet lica ili imovine.”⁷ Osi okvalifikovanja kao oružja, upotreba suzavca od strane neovlašćenih lica snosi sa sobom i zakonske posledice. Na osnovu člana 365, stava 1 i 3 Krivičnog Zakonika Republike Kosova “svako lice koje korišćenjem otrovnih gasova izazove veću opasnost po ljudski život ili znatnu imovinsku štetu, kazniće se kaznom zatvora u trajanju od šest (6) meseci do pet (5) godina”⁸. S druge strane, iako poslanici Skupštine Kosova u nekoj meri imaju imunitet od krivičnog gonjenja za njihove radnje unutar delokruga njihovih odgovornosti, na osnovu Zakona o pravima i odgovornostima poslanika,⁹ imunitet je anuliran od strane Ustavnog suda Kosova, na osnovu odluke dana 20.septembra 2011. Prema ovoj odluci, ne postoji imunitet koji ometa krivično gonjenje poslanika za preduzete radnje van delokruga njihovih odgovornosti. Za takvo krivično gonjenje nije potrebna neka odluka Skupštine.¹⁰ Prema ovoj odluci, poslanici Skupštine Kosova nemaju imunitet

² Telegrafi: Veseli-Zafiriju Nisi ratovao da bi zviždao „zviždaljkama“ (Video), 8.oktobar 2015, <http://www.telegrafi.com/lajme/veseli-zafirit-nuk-ke-luftuar-p-r-t-fishk-lluar-me-filika-a-video-2-72048.html>.

³ Klan Kosova: Nakon zviždanja, Veseli traži pauzu od pola sata, 8.oktobar 2015, <http://klankosova.tv/pas-fishkellimave-veseli-kerkon-pauze-gjysme-oreshe/>.

⁴ Skupština Kosova: Nastavak sednice Skupštine, 8.oktobar 2015, <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=1,128,7308>.

⁵ Telegrafi: Evo današnja sednica, sa zviždanjem, vodom i suzavcem (Foto/Video), 8.oktobar 2015, <http://fax.al/read/article/10339379/ja-seanca-e-sotme-me-fishkellima-uje-e-gaz-lotsjelles>.

⁶ Koha.net: Od suzavca opozicije je povređena i Blerta Deliu - Kodra, 8.oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=78446>.

⁷ Zakon o oružju: http://www.mpb-ks.org/repository/docs/LIGJI_NR_05_L_-022_PER_ARME.pdf.

⁸ Krivični zakonik Republike Kosova: član 365, stav 1 i 3, <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Kodi%20penal.pdf>.

⁹ Zakon o pravima i odgovornostima poslanika: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/03_L_111_shqip.pdf.

¹⁰ Presuda u vezi sa imunitetom poslanika Skupštine Republike Kosova, 20.septembar 2011,

za krivična dela za koja se osumnjuju, i za posledicu oni se mogu uhapsiti. Ipak, prema Glavnom tužiocu Osnovnog tužilaštva u Prištini, g. Imer Beka, policija je ovlašćena da preduzme sve potrebne radnje za sakupljanje dokaza, i samo nakon toga može se utvrditi da li je reč o upotrebi oružja na osnovu Zakona o oružju¹¹ i Krivičnog zakonika Republike Kosova.¹² Zbog toga, prema rečima glavnog tužoca, g. Beke, prvo je zatraženo od Policije da se poslanici Kurti i Haxhiu privedu i daju izjavu. Za ova dva poslanika izdati su pozivi od strane Policije Kosova da se prijave u policiji, ali su oni odbili da im odgovore.¹³

Nakon odbijanja poziva za intervjuisanje, Policija Kosova je preduzela mere za privođenje/uhapšenje poslanika Kurtija i Haxhiu. Dana 12.oktobra 2015, Policija Kosova je zaustavila vozilo gde je bio poslanik Albin Kurti, i uhapsila ga je,¹⁴ uprkos činjenici da je imala nalog samo za njegovo zaustavljanje.¹⁵ To što nije bilo naloga za uhapšenje za g. Kurtiju, potvrdio je i glavni tužilac Osnovnog tužilaštva u Prištini, g. Imer Beka, koji je istaknuo da „nije bilo naloga za uhapšenje, već samo poziva za intervjuisanje“.¹⁶ S toga, može se konstatovati da hapšenje g. Kurtija, umesto njegovog zaustavljanja, predstavlja kršenje zakonskih postupaka od strane Policije Kosova, i to člana 72 Zakonika o krivičnom postupku, koji naglašava da „Policija se prema licu koje je zadržano ophodi sa dostojanstvom i ne zadržava ih u pritvornom centru ili upotrebom lisica“.¹⁷

Ipak, prema pozivu¹⁸ kojeg je predstavila Policija Kosova, g. Kurti je pozvan u svojstvu osumnjičenog, i u tom pozivu je obavešten da je dužan da se odazove na poziv, i da ako odbije može

http://www.gjk-ks.org/repository/docs/KO98-11_SHQ_AKTGJYKIM.pdf

¹¹ Zakon o oružju: http://www.mpb-ks.org/repository/docs/LIGJI_NR_05_L_022_PER_ARME.pdf.

¹² Krivični zakonik Republike Kosova: član 365, stav 1 i 3,

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Kodi%20penal.pdf>.

¹³ Betimi për Drejtësi: Istraga o događajima u Skupštini, 28.oktobar 2015,

<http://betimiperdrejetesi.com/emisionet/hetimet-per-nqiarjet-ne-kuvend/>.

¹⁴ Telegraf: Ovo je momenat hapšenja Albina Kurtija (Video), 12.oktobar 2015, <http://www.telegrafi.com/lajme/ky-sht-momenti-i-arrestimit-t-albin-kurtit-video-2-72338.html>, jasno se čuje policajac kada se upućuje g. Kurtiju, sa rečima: „je naredba za hapšenje, dolaziš dole i videćeš nalog za hapšenje“.

¹⁵ Kallxo.com: Policija predstavlja pozive za intervjuisanje za Albina Kurtija i Albulenu Haxhiu, 1.oktobar 2015, <http://live.kallxo.com/sq/MTL/Policia-Publikon-Ftesat-per-Interviewim-te-Albin-Kurtit-dhe-Albulena-Haxhiut-FOTO-862>.

¹⁶ Betimi për Drejtësi: Istraga o događajima u Skupštini, 28.oktobar 2015,

<http://betimiperdrejetesi.com/emisionet/hetimet-per-nqiarjet-ne-kuvend/>.

¹⁷ Član 72, Pravo policije da zadržava za kratko vreme, Zakonik o krivičnom postupku Republike Kosova, <http://www.slideshare.net/madopol/kodi-i-procedurs-penale-i-kosoves>.

¹⁸ Kallxo.com: Policija predstavlja pozive za intervjuisanje za Albina Kurtija i Albulenu Haxhiu, 1.oktobar 2015, <http://live.kallxo.com/sq/MTL/Policia-Publikon-Ftesat-per-Interviewim-te-Albin-Kurtit-dhe-Albulena-Haxhiut-FOTO-862>.

biti priveden silom.¹⁹ Međutim, ostaje nejasno da li je policija imala pravo da upotrebi i lisice u slučaju privođenja osumnjičenog silom.

Ipak, Policija je imala zakonske nadležnosti da hapsi g. Kurtija nakon bacanja suzavca, jer prema članu 162 Zakonika o krivičnom postupku „policija se ovlašćuje i daju joj se dodatne nadležnosti u vezi sa hapšenjem, kada je neko lice uhvaćeno pri izvršavanju krivičnog dela, koje se goni po službenoj dužnosti ili je za njim u toku potraga za učinjeno krivično delo, policija ili bilo koje drugo lice ovlašćeno je da ga uhapsi čak i bez sudske naredbe“. Ali, policija početno nije sprovedla ovu zakonsku nadležnost, i umesto toga sprovedla je meru kratkoročnog zadržavanja.

Što više, tokom zaustavljanja g. Kurtija, Policija Kosova nije dobro upravljala odnosima sa javnošću. Kao prvo, nije dato nijedno obaveštenje, ili izjava, s kojom bi se javnosti objasnilo da g. Kurti nije uhapšen, nego je zaustavljen. Ako bi se to obaveštenje dalo u potrebnom vremenu, možda bi postojala mogućnost da se odstrane - ili smanje - posledice nasilnih demonstracija opozicije te noći ispred policijske stanice u Prištini.

Ovu meru Policije Kosova, opozicija je smatrala kao „hapšenje i otmicu“.²⁰ Demonstracije opozicionih stranaka za oslobođanje g. Kurtija prouzrokovalo je pogoršavanje situacije između demonstranata i policije,²¹ gde je za posledicu bilo povređenih građana i službenika policije, kao i znatne materijalne štete u policijskoj stanici i u zgradи Državnog tužilaštva. Ovom prilikom je policija uhapsila devetoro lice,²² dok je g. Kurti pušten nakon nekoliko sati, onako kako je predviđeno zakonskim postupcima.

G. Kurti već je podneo krivičnu prijavu protiv službenika Policije Kosova u Osnovnom tužilaštvu u Prištini, u vezi sa njegovim pretenzijama da je bilo kršenja Zakonika o krivičnom postupku, uz obrazloženje da postoji osnovana sumnja da su oni pri njegovom hapšenju izvršili krivično delo protivpravnog lišenja slobode, prema članu 196, stav 1, u vezi sa stavom 3, kao i krivično delo zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja, prema članu 422, stav 1 u vezi sa tačkama 2.2 i 2.5

¹⁹ Ibid.

²⁰ Koha.net: Ymeri okvalificuje kao kidnapiranje uhapšenje Kurtija, 12.oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=79166>.

²¹ Telegrafi: Eskalira situacija: Napadaju se policajci kamenima, lome se stakla policijske stanice (Video), 12.oktobar 2015, <http://www.telegrafi.com/lajme/eskalon-situata-sulmohen-polic-t-me-gur-thyhen-xamat-e-stacionit-policor-video-2-72339.html>.

²² Kallxo.com: Policia: Mnogo smo istrpili sinoć (VIDEO), 13.oktobar 2015, <http://live.kallxo.com/sq/MTL/Policia-Kemi-Duruar-Shume-Mbreme-VIDEO-8657>.

Krivičnog zakonika Republike Kosova, ili drugo krivično delo koja se službeno ganja od strane Državnog tužioca.²³

Ironična je činjenica da je poslanik Kurti ovu krivičnu prijavu podneo u Osnovnom tužilaštvu u Prištini, kojoj se on sam nije odazvao kada se radilo o sumnjama koje je ovo tužilaštvo imalo protiv njega, u vezi sa korišćenjem oružja, odnosno suzavca, u sali Skupštine Republike Kosova.

Ponovno korišćenje suzavca u Skupšni Kosova

Još od prve upotrebe suzavca u redovnoj sednici Skupštine Kosova 8.oktobra 2015, ovaj gaz je upotrebljen i u dve naredne sednice, 15.²⁴ i 23.oktobra 2015.god. Na tim sednicama suzavac su bacili poslanik g. Faton Topalli²⁵ i poslanica gdđ. Donika Kadaj - Bujupi, koji su to i javno priznali.²⁶ I uprkos činjenici da je sada već znano da se takva dela kažnjavaju zakonom, poslanici su nastavili da bacaju suzavce u Skupštini Kosova, bez da imaju i najmanju zabrinutost. Čak šta više, i uprkos oštih kontrola obezbeđenja Skupštine Kosova, nije sprečeno unošenje suzavca u to.²⁷ Jasno je da se u ovoj situaciji postavlja pitanje da ša znači za samu bezbednost Skupštine neuspeh njegovog obezbeđenja da spreči unošenje suzavca u Skupštini? Da li to podrazumeva da će ubuduće, možda i ubrzo, ostala lica biti u stanju da unesu u Skupštini i ostala mnogo opasnija sredstva, i u tom hipotetičkom slučaju posledice će biti i mnogo veće?

Nakon prekida sednice Skupštine Kosova 15.oktobra 2015, zbog upotrebe suzavca od strane poslanika opozicije,²⁸ poslanik Pokreta Vetëvendosje i šef njene parlamentarne grupe, g. Glauk

²³ Telegrafi: Albin Kurti u Tužilaštvu, 21.oktobar 2015, <http://www.telegrafi.com/lajme/albin-kurti-n-prokurori-2-73059.html>.

²⁴ Telegraf: Prekida se sednica (Foto/Video), 15.oktobar 2015, <http://www.telegrafi.com/lajme/nd-rpritet-p-rrfundimisht-seanca-foto-video-2-72602.html>.

²⁵ Kallxo.com: Faton Topalli priznaje da je imao zadatak da baci suzavac, 15.oktobar 2015, <http://live.kallxo.com/sq/MTL/Faton-Topalli-Pranon-se-Ka-Pas-Detyre-Hedhjen-e-Gazit-8708>.

²⁶ Telegraf: Kadaj-Bujupi: Da, ja sam bacila suzavac, 15.oktobar 2015 <http://www.telegrafi.com/lajme/kadaj-bujupi-po-un-e-kam-gjuajtur-gaz-lotsjell-sin-2-72624.html>.

²⁷ Kallxo.com: Fizička kontrola za poslanike skupštine, 14.oktobar 2015. <http://live.kallxo.com/sq/MTL/Kontrolle-te-Imta-Fizike-per-Deputetet-ne-Kuvend-8676>.

²⁸ Skupština Kosova: Nije počela sednica Skupštine, 15.oktobar 2015, <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=1,128,7324>.

Konjufca, izjavio je da su suzavac obezbedili od Policije Kosova, naglašavajući da su njima suzavac dali sami policajci, i to je bio način kako su poslanici uneli to u Skupštini.²⁹

Izjavu g. Konjufce, Policija Kosova je odmah pobila istaknuvši da ova izjava ne stoji, jer nije istina da je suzavac obezbeđen od pripadnika Policije Kosova.³⁰ U istoj izjavi Policije Kosova, istaknuto je da su poslanici mogli uzeti suzavac od ranijih demonstracija LVV, u kojima je policija upotrebila suzavac, ako je neki od upotrebljenih suzavaca ostao neaktiviziran, i u tom slučaju, mogli su ga uzeti demonstranti³¹.

Upotreba suzavca desila se i na sledećoj redovnoj sednici Skupštine Kosova, 23.oktobra 2015, i tokom ove sednice suzavac je bačen nekoliko puta uzaredno, tokom mnogih pokušaja za održavanje redovne sednice Skupštine.³² Iako je tokom ove sednice bila velika kontrola na ulazu Skupštine, opozicione stranke su pomovo uspele da unesu suzavac i da ga upotrebe unutar Skupštine.³³ Uprkos mnogo rigroznijih kontrola od strane obezbeđenja Skupštine i policije, izgleda da je unošenje suzavca u Skupštini Kosova mnogo lako. I zbog toga mogu se podići i sumnje da je suzavac mogao biti unešen preko obezbeđenja Skupštine i policije, jer su oni jedina lica koja se ne kontrolisu kada ulaze unutra. O ovom pitanju svakako da se mora pokrenuti istraga od strane Policije Kosova i ako je potrebno da se kupe sofistikovanija oprema detektiranja za ulaz u Skupštinu, koja je ujednom i ulaz do Predsednice Kosova.

Zadnji događaji koji su se desili u našoj zemlji, upotrebo suzavca u Skupštini Kosova, koji se po zakonu smatra oružjem i čija je upotreba kažnjiva po Krivičnom zakoniku Kosova, postavljaju ispred javnošću nekoliko pitanja u vezi sa organima obezbeđenja Kosova. Kao prvo, šta je preduzela Policija Kosova u cilju pronalaženja izvora snabdevanja suzavcem jednog broja poslanika opozicije? Ko ih snadbeva, ako ne policija? Suzavac kojeg upotrebljavaju, da li je isti sa onim koje upotrebljuje Policija Kosova?

²⁹ Koha.net: Konjufca: Suzavac nam je dala policija, nije danas unet unutra, 15.oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=79562>.

³⁰ Policija Kosova: Objasnjavača informacija Policije Kosova u vezi sa policijskim merama kod Skupštine Republike Kosova, 15.oktobar 2015, <http://www.kosovopolice.com/sq/informacione/informacion-sqrues-i-policise-se-kosoves-lidhur-me-veprimet-policore-te-kuvendi-i-republikes-se-kosoves>.

³¹ Policija Kosova: Objasnjavača informacija Policije Kosova u vezi sa policijskim merama kod Skupštine Republike Kosova, 15.oktobar 2015, <http://www.kosovopolice.com/sq/informacione/informacion-sqrues-i-policise-se-kosoves-lidhur-me-veprimet-policore-te-kuvendi-i-republikes-se-kosoves>.

³² Koha.net: Suzavac u sali Skupštine, 23.oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=80910>.

³³ Koha.net: Topalli kaže kako su uneli suzavac unutra, 23.oktobar 2015, <http://koha.net/?id=27&l=80936>.

Prerma unutrašnjim izvorima KIPRED-a, suzavac policije je mnogo jačiji u reagovanju, i ako bise upotrebio suzavac policije u zatvorenim mestima, kao što je Skupština, bilo bi nemoguće da poslanici stoje unutar sale dugo vremena. U ovoj se prilici treba se uzeti u obzir činjenica da Policija nije jedini mogući izvor posedovanja suzavca, pošto se on može sasvim lako kupiti i od on-line snabdevača³⁴. Ostala pitanja koja se postavljaju pred nama su da li vršena neka ekspertiza suzavca koji je upotrebljen u Skupštini, da li su obuhvaćene i ostale institucije bezbednosti, kao n.pr. Obaveštajna agencija Kosova, u pokušaju pronalaska porekla suzavca, ili pak možda treba da prihvativmo činjenicu da su podbacili u rasvetljivanju slučaja snadbevanja opozicionih stranka sa suzavcem.

Početak istrage u vezi sa upotrebom suzavca potvrđio je i Glavni tužioc Osnovnog tužilaštva u Prištini, g. Imer Beka.³⁵ Ali, do sada, za javno mnenje ostaje nejasno od koga su se opozicione stranke snadbele suzavcem i, barem do sada, o ovom pitanju nisu se nijednom izjasnile niti tužilaštvo, a niti policija.

Međutim, ova istraga nije dovoljna za porast bezbednosti unutar zgrade Skupštine. Samo unošenje suzavca u Skupštini je potvrdilo veliku prazninu u sprovodenju mera bezbednosti unutar zgrade ove etičke futja institucije. Ova činjenica dovodi u sumnju kapacitet obezbeđivanja Skupštine da bi se suočilo sa još komplikovanijim situacijama, kad imamo u vidu da se Kosovo preti i od terorizma i nasilne radikalizacije. Zato, Skupština i Predsedništvo, u saradnji sa institucijama bezbednosti zemlje, trebaju da izvrše opširnu procenu bezbednosti njihovih zgrada, njihovih rutina bezbednosti, ali i opreme detektiranja, i, ako je potrebno, oni se moraju opremiti još sofisticiranjom tehnologijom.

³⁴ Vidi, n.pr. Soldier Story 1/6 12" Figure FBI HRT (Hostage Rescue Team) - Tear Gas, Mace Set, <http://www.ebay.com/item/281892204551>

³⁵ Betimi për Drejtësi: Istraga o događajima u Skupštini, 28.oktobar 2015, <http://betimiperdrejesi.com/emisionet/hetimet-per-njarjet-ne-kuvend/>.

Parlamentarno nadgledanje

U razdoblju avgust - oktobar 2015, parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage održala je dve sednice: 14.septembra i 4.novembra 2015.

Na sednici održanoj 14.septembra 2015, što se tiče MUP-a i Policije, poslanik Zafir Berisha zatražio je dopunu jesenske sesije, zahtevajući pregled Ministarstva Pravde (MP) i MUP-a u vezi sa ubistvima koje se desile u Prizrenu u zadnje vreme, i potegao je pitanje da li je bilo nesuglasica u izjavama visokih zvaničnika pravde i policije. Takođe, u ovoj sednici, poslanik Rexhep Selimi potegao je pitanje sprovodljivosti Zakona o Policiji, o kome se raspravljalo u prošloj sesiji, i takođe je zatražio da Komisija poseti grad Prizren, u vezi sa slučajevima ubistava koje su se tamo desile. Za posetu u Prizrenu bio je i bošnjački poslanik, Qerim Bajrami, koji je isto potegao i jednu drugu zabrinutost u vezi sa ispisanim parolama u Prizrenu „smrt zajednici koja ovde živi“, ističući da nije dobio nijedan odgovor od strane Policije Kosova.

Dok je na sednici održanoj 4.novembra 2015, preovladajuća tema bila nadgledanje sproveđenja Zakona o Policiji Kosova. Radna grupa, pod predsedavanjem poslanika Nuredin Ibishi, podnela je kratak izveštaj, uz informaciju da je MUP-u upućen upitnik, i da je bilo i jedno javno saslušanje sa njenim predstavnicima i onim iz civilnog društva u vezi sa poslatim pitanjima, i da će se sve ovo obuhvatiti u izveštaju. Takođe, g. Ibishi je izvestio o posetama u raznim institucijama bezbednosti, kao što su MUP, Policija Kosova, Inspektorijat Policije, kao i po sudovima, tužilavštvima itd. i da su u ovim posetama izneli upitnik o stanju u ovim institucijama, koji još nije popunjen, pa zato i nije predat Komisiji. Na ovoj sednici, g. Qerim Bajrami je ponovo zatražio da se izvrši poseta Policiji Kosova u Prizrenu, dok je g. Bojan Mitić predložio posetu na severu Kosova.

Članovi Parlamentarne Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KBS, su odgovorili na zahtev poslanika Bajramija, i posetili Regionalni Direktorat Policije Kosova u Prizrenu, 11 novembra 2015. Članovi su Komisije, između ostalog, obavešteni od Regionalnog Direktorata o rezultatima istrage u vezi sa pretećim grafitima prema bošnjačkoj zajednici u Prizrenu.

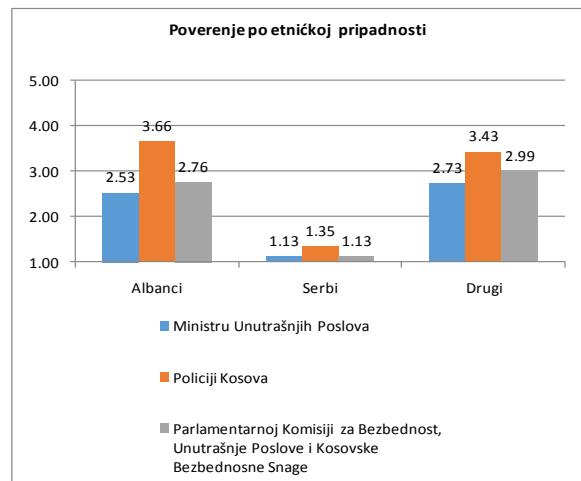
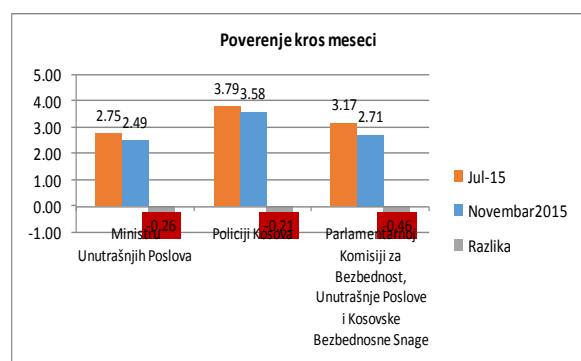
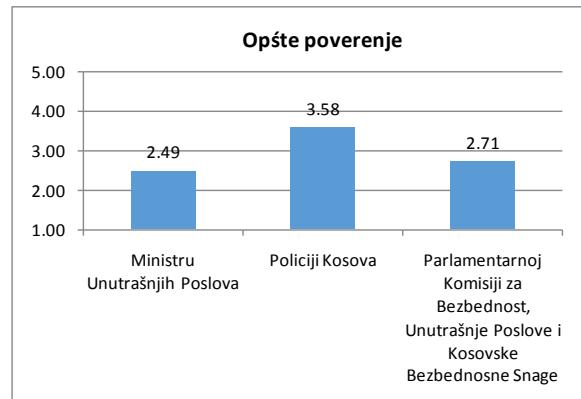
Poverenje građana Kosova u MUP, u Policiju Kosova i u parlamentarnu Komisiju za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage.

Anketovani građani u novembru 2015 imali su mogućnost da nivo poverenja kojeg imaju u institucije ili u rukovodioce istih, izraze brojevima od 1 do 5, gde se sa 1 procenjuje najniži nivo poverenja, dok sa 5 najviši. Slede u nastavku dobijeni rezultati:

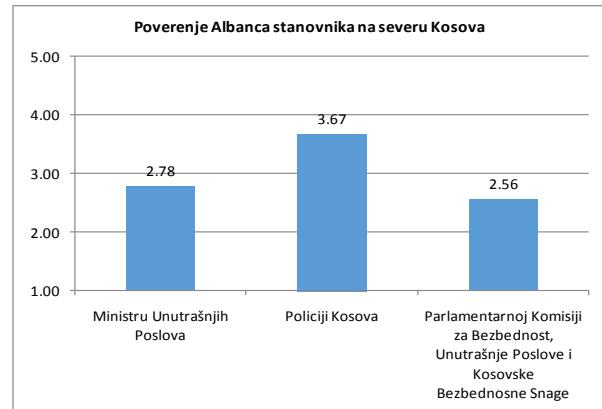
Što se tiče opštег poverenja građana Republike Kosova, Policija Kosova uživa najviše poverenje sa 3.58, a druga po redu za poverenje koje uživa je parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage sa 2.71. Poslednja, što se tiče prosečnog poverenja građana je MUP sa 2.49.

Ako uporedimo rezultate anketiranja u julu sa onim u novembru 2015, u vezi sa opštim poverenjem u MUP, vidimo da ima opadanje poverenja od -0.26, dok je opadanje poverenja u Policiji Kosova -0.21. Ali je naveće opadanje obeležila parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage i to -0.46.

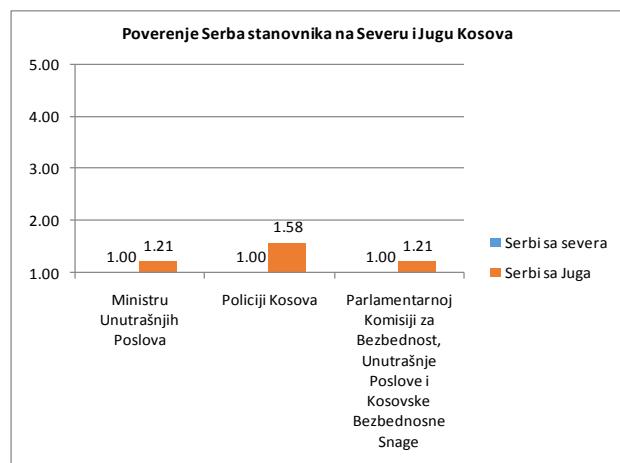
Dok, što se tiče poverenja po etnitetu, Albanci najviše veruju policiji, sa 3.66, a ostale zajednice sa 3.43. S druge strane, MUP-u i parlamentarnoj Komisiji za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage najviše veruju ostale zajednice sa 2.73 i 2.99. Najniže poverenje u ove tri institucije bezbednosti imaju pripadnici srpske zajednice.



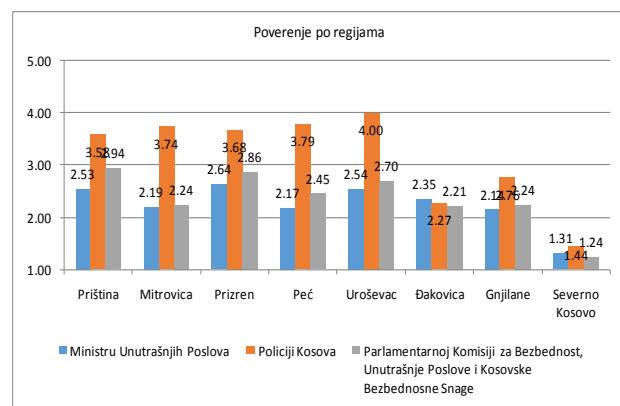
Što se tiče albanskog stanovništva na severu Kosova, oni najviše poverenja imaju u Policiju Kosova sa 3.67. Drugi po poverenju kojeg uživa je MUP sa 2.78. A sa najnižim poverenjem jeste parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage sa 2.56.



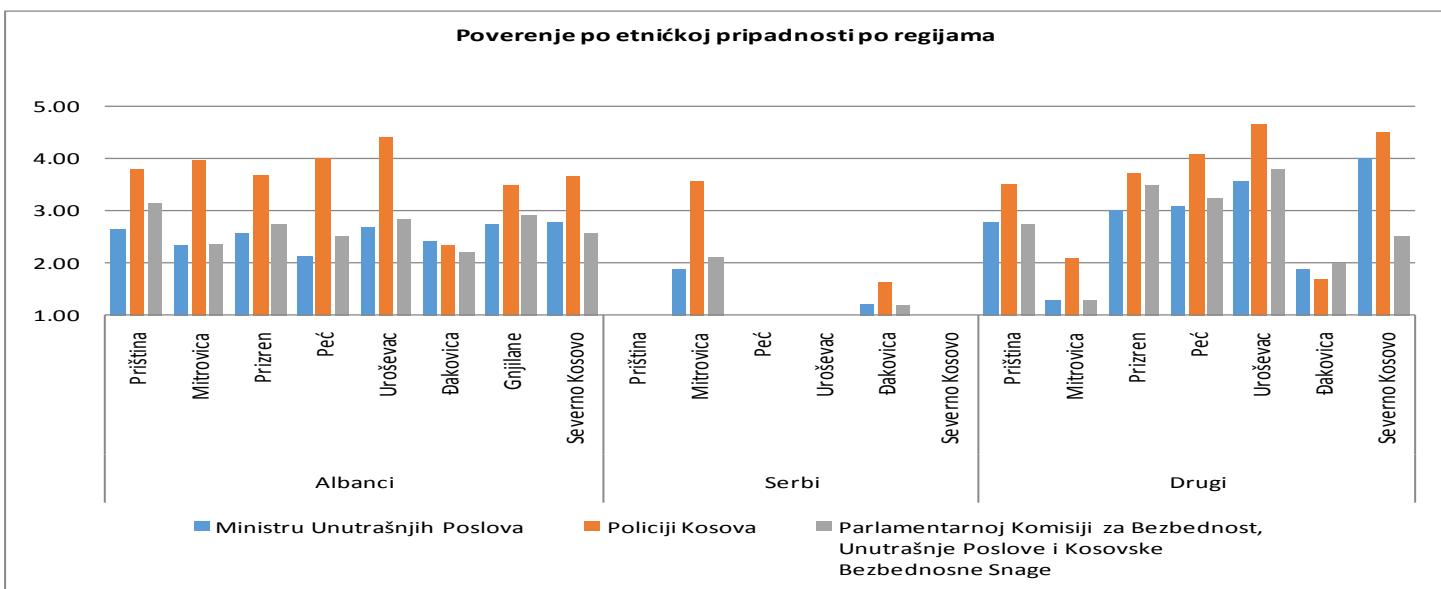
Među klasifikacijama ovog merenja javnog mnenja vršeno je i merenje poverenja koje ima srpsko stanovništvo na jugu i na severu Kosova. Srbi na jugu najviše veruju Policiji Kosova, i to sa prosečnim poverenjem od 1.58, dok MUP-u i parlamentarnoj Komisiji za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage manje, i to sa po 1.21. I kod Srba na severu poverenje u ove tri institucije bezbednosti je minimalan.



U vezi poverenja po regionima, Policija Kosova najviše poverenja ima u Uroševcu sa 4, dok MUP najviše poverenje ima u Prizrenu sa 2.64. Parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage najviše poverenja ima u Prištini. Minimalno poverenje ove tri institucije bezbednosti imaju na severu Kosova.



Ako pogledamo poverenje po regionima i nacionalnostima, Policija Kosova najviše poverenja ima kod drugih zajednica, zatim slede Albanci u regionu Uroševca. Kod srpske zajednice najviše poverenja uživa Policija Kosova u regionu južne Mitrovice i u Gnjilanu, dok u ostalim regionima ova zajednica ima minimalno poverenje u ovu instituciju.



2. NADGLEDANJE SEKTORA SNAGA BEZBEDNOSTI

Uvod

U razdoblju avgust - novembar 2015, sektor snage bezbednosti dominirale su dva glavna javna pitanja: neovlašćena upotreba uniformi i zloupotreba službenog vozila, kao i netačna izjava jedne više službenice Kosovske bezbednosne snage (KBS) da priznavanje izdatih priznanica od ove institucije, od strane pet zemalja (SAD, Kanada, Nemačka, Turska i Novi Zeland) za kompletiranje dokumentacije o apliciranju za boravišne vize ili zaposlenje u ovim zemljama, ocenjeno je kao korak prema priznavanju KBS-a kao vojske.

U ovom razdoblju, parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage održala je dve sednice, i na onoj od 14.septembra 2015 je raporatljano o preobražaju KBS u Oružane snage, međutim o ovom pitanju nije postignut zaključak.

Što se tiče poverenja građana u Ministarstvo za Kosovske bezbednosne snage (MKBS), KBS i parlamentarnu Komisiju za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, uočljivo je znatno opadanje u upoređivanju sa nivoom od jula 2015.

Neovlašćeno korišćenje uniforme Kosovske bezbednosne snage (KBS)

Neovlašćeno korišćenje svečane uniforme KBS-a, 18.septembra 2015, u privatnoj ceremoniji svadbe pevača Koraba Shaqirija,³⁶ skandalizovao je javno mnenje dovevši pod sumnjom sprovođenje zakonitosti i unutrašnje discipline KBS-a. U ovom slučaju, nakon pritiska medija i unutrašnje istrage KBS-a, konstatovano je da je jedan rezervni pripadnik muzičke trupe KBS-a neovlašćeno pozajmio svečanu uniformu jednom građaninu, kršeći tako zakone i pravilnike KBS-a³⁷.

³⁶ S čijim naređenjem Garda KBS-a učestvuje u svadbama?, 19.09.2015,
<http://botasot.info/lajme/455576/lepaja-me-urdher-te-kujt-garda-e-fsk-se-po-merr-pjese-ne-dasma/>.

³⁷ Zloupotreba uniforme, MKBS pokrenuće krivični postupak, 21.septembar 2015,
<http://www.kosovapress.com/sq/siguri/keqpertorimi-i-uniformes-mfsk-do-te-inicioj-procedure-penale-51516/>.

Takvo delo, isprva, predstavlja kršenje Krivičnog zakonika Republike Kosova, član 417, stav 1: „Svako lice koje lažno tvrdi da je ovlašćeno lice ili vojno lice ili nosi oznake ovlašćenog ili vojnog lica bez ovlašćenja, kazniće se novčano ili kaznom zatvora u trajanju do godinu dana“³⁸. Takođe, na osnovu Pravilnika MKBS o uniformama i ličnom izgledu Kosovskih bezbednosnih snaga, „službena uniforma KBS nosi se samo u službenim prilikama kao što je odobreno od Komandanta KBS-a“³⁹. U vezi ovog slučaja reagovao je i predsednik parlamentarne Komisije za za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, g. Daut Haradinaj, koji je zatražio odgovor od viših zvaničnika KBS-a, ističući i potrebu očuvanja imidža KBS-a u vremenu kada se ulažu napori za njihovu preobrazbu u vojsku⁴⁰.

S druge strane, g. Korab Shaqiri, poricao je zloupotrebu uniforme, izjavivši lažno da korišćeno odelo je šiveno specijalno za tu ceremoniju „*To nije odelo Garde. Liči na odelo muzičkog benda, odelo je poručeno specijalno za ovaj dan, jer sam želeo da se na ulicama Makedonije vide simboli Kosova i nacionalne zastave*“.⁴¹ Dok je njegov otac, g. Ilir Shaqiri, u njegovom reagovanju bio u suprotnosti sa njegovim sinom, „*Ja ne znam kako ljudi žaboravljaju tako brzo. Budite sigurni da sam ja više perva za moju zemlju, nego što su govorili neki kojima smeta učešće Garde KBS-a na svadbi mog Koraba. Većina vojnika ove Garde postali su vojnici čuvari i inspirirajući se mojim pesmama. Zato, nemojte pričati na prazno o stvarima koje ne znate*“⁴². Tragična je činjenica da sam z. Ilir Shaqiri, koji takođe ima i javnu funkciju, i to odgovornog urednika zabavnog, muzičkog i sportskog programa Radio-Televizije Kosova⁴³, daje sebi pravo obrazloženja kršenja zakona u ime doprinosu preko „pevanja za otadžbinu“.

³⁸ Krivični zakonik Republike Kosova, <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/liset/Kodi%20penal.pdf>.

³⁹ Pravilnik Br. 06/2010 za dopunu i promenu Pravilnika Br. 07/2008 o uniformama i ličnom izgledu Kosovskih bezbednosnih snaga.

<http://www.mksfks.org/repository/docs/Amendment%20062010%20to%20the%20Regulation%20on%20Uniforms.pdf>.

⁴⁰ Reaguje i Daut Haradinaj, traži odgovornost zbog zloupotrebe garde KBS-a, 20.septembar 2015, <http://www.indeksonline.net/?FaqID=2&LajmID=184330>.

⁴¹ Reaguje Korab Shaqiri – ovo je istina o učešću garde u svadbi, 21.septembar 2015, <http://lajmi.net/reagon-korabshaqiri-kjo-eshte-e-verteta-per-pjesemarrien-e-grades-ne-dasem/>.

⁴² Reaguje Ilir Shaqiri: Na svadbi mog sina trebao bi biti prisutan i KFOR, 20.septembar 2015, <http://www.pampress.com/reagon-ilir-shaqiri-ne-dasmen-e-djalit-tim-do-te-duhej-te-ishte-prezent-edhe-kfor-i/>.

⁴³ Nit Radio Televizije Kosova za položaj odgovornog urednika, <http://www.rtklive.com/new/rtk/?cid=1,1&p=pfjalar>.

Ministarstvo za Kosovske bezbednosne snage (MKBS) je postupilo odgovorno preduzevši disciplinske i zakonske mere, isprva suspenzijom pripadnika KBS-a za pozajmljivanje odela, kao i podizanjem krivične prijave protiv građanina koji je neovlašćeno upotrebio svečanu uniformu KBS.⁴⁴

Zloupotreba službenih vozila Kosovske bezbednosne snage (KBS)

Dana 5.oktobra 2015, mediji su izvestili da su na ulicama Đakovice videli jedno vozilo KBS-a koje se zloupotrebljava u privatne svrhe (prenagomilano paprikama).⁴⁵ Zloupotreba službenih vozila je zabranjeno Pravilnikom Br. 12/2009 o upravi, kontroli i korišćenju dodeljenih Ministarstvu za Kosovske bezbednosne snage i Kosovskim bezbednosnim snagama. Prema prvom stavu člana 3 ovog Pravilnika „Sva vozila MKBS i KBS služe samo za službenu upotrebu. Službena upotreba je definisana kao aktivnost od suštinske važnosti za izvršavanje dužnosti podrške misiji MKBS/KBS. Sva KBS vozila će na sebi imati KBS tablice. Voila se ni pod kojim okolnostima neće koristiti u privatne svrhe.“⁴⁶

Za gore pomenuti slučaj MKBS nije uopšte javo reagovala. Međutim, MKBS je potvrdilo KIPRED-u da je protiv lica koji je zloupotrebo sluzbeno vozilo, Disciplinski Bord KBS-a, dana 3.novembra 2015, donelo odluku izricajući mu disciplinsku meru „**Pismena opomena**“, u skladu sa Disciplinskim Kodeksom KBS-a⁴⁷. Prema ovom Kodeksu,⁴⁸ povrede se dele na: lakše disciplinske povrede i teže disciplinske povrede, i s toga disciplinske mere moraju se izricati po ovoj klasifikaciji.

Ako detaljnije pogledamo odredbe Disciplinskog Kodeksa, vidimo da je pripadniku KBS-a izricana lakša disciplinska mera, odnosno pismena opomena,⁴⁹ uvezvi u obzir tačku 2.6 člana 14, koji ovaj akt specifičuje kao „Zloupotreba ili loše upravljanje objekata i opreme KBS ne predstavlja teže disciplinske povrede“.

⁴⁴ MKBS podnosi krivičnu prijavu nad zloupotrebiocem uniforme KBS-a, 5.oktobar 2015, <http://www.mksf-ks.org/?page=1,24,1465#VmBGW1irTIU>.

⁴⁵ KBS akcija u Đakovici: Za prenos paprika turšije (Foto), 5.oktobar 2015, <http://lajmi.net/fsk-aksijs-ne-gjakove-per-bartjen-e-specave-turshi-foto/>.

⁴⁶ Pravilnik Br. 12/2009 o upravi, kontroli i korišćenju dodeljenih Ministarstvu za Kosovske bezbednosne snage i Kosovskim bezbednosnim snagama, <http://www.mksf-ks.org/?page=1,76>.

⁴⁷ Odgovor iz MKBS: Disciplinski bordi KBS, dana 3.11.2015, doneo je odluku i izrekao disciplinsku meru „Pismena opomena“, u skladu sa odredbamavDisciplinskog Kodeksa KBS-a, 25.novembar 2015.

⁴⁸ Član 13, Klasifikacija disciplinskih kršenja, Disciplinski Kodeks Kosovske bezbednosne snage, http://mksf-ks.org/repository/docs/KODI_DISIPLINOR_25_prill_2013.pdf.

⁴⁹ Ibid, član 16, tačka 1.2.

KBS nije trebalo da održi čutke disciplinske mere o ovom slučaju za građane Kosova, jer ovo ima direktni uticaj na autoritet i poverenje koje ona ima, i stvara javnu percepciju o preovladanju neodgovornosti unutar ove institucije.

Služeno pogrešno tumačenje o potvrdoma koje izdaju Kosovske bezbednosne snage (KBS)

Mediji na Kosovu su pogrešno izvestili da su 12.oktobra 2015.god. neke države, t.j. SAD, Kanada, Nemačka, Turska i Novi Zeland, već priznali KBS kao Vojsku Kosova, jer one priznaju dokumente izdate od strane KBS koje potvrđuju da građani Kosova nemaju obavezu vojnu službu, dokumente koje izdaju redovne vojske država.⁵⁰ O ovom pitanju izjasnila se je i direktorka Pravnog odeljenja KBS-a, gđ. Krenare Sogojeva - Dērmaku, koja je, između ostalog, rekla: „to je nešto što nam se sviđa da zamislimo, prosto rečeno ovo je jedan korak ka priznanju naše vojske“.

Jedna takva izjava predstavlja pogrešno tumačenje, jer KBS ne izdaje nijedan dokumenat koji se tiče vojne službe, ali izdaje potvrdu o služenju u KBS, kao i papire s kojim se potvrđuje da nije služio unutar ove institucije.

Da bi ilustrovalo ovu činjenicu, uputićemo se na odeljak „The Diversity Visa Process“ web stranice State Department-a SAD, i to kod tačke sa „Podacima o vojnoj službi“ (Military Record).⁵¹ Tamo se ističe da „lica koja su služila u vojnim snagama bilo koje zemlje treba da obezbede kopiju podataka o njihovom vojnom služenju ...“ i ističe se i to da neke zemlje ne izdaju takva dokumenta.

Što se tiče Kosova, State Department ističe da ima ograničenja što se tiče vojnih podataka i to:⁵² „Divizija Kosovskog zaštitnog korpusa (KZK) Ministarstva rada i socijalne zaštite izdaje podatke o osoblju koje je služilo u razdoblju 1999-2008“, „Odeljenje osoblja Ministarstva za Kosovske bezbednosne snage je u službi građana Kosova da izdaje podatke o služenju u KBS ili da izdaju papir

⁵⁰ SAD i četiri zemlje priznaju KBS kao Vojsku Kosova, 12.10.2015, <http://koha.net/?id=27&l=79129>.

⁵¹ The Diversity Visa Process: Military records, <http://travel.state.gov/content/visas/en/immigrate/diversity-visa/if-you-are-selected/prepare-supporting-documents.html>.

⁵² Kosovo Country Reciprocity: Military Records: <http://travel.state.gov/content/visas/en/fees/reciprocity-by-country/KV.html>.

s kojim će potvrditi da jedno lice nije služilo u KBS“, i da „građani Kosova koji su služili u vojsci Jugoslavije ili Srbije nisu u sanju da obezbede podatke o vojnem služenju“.

Kao što se vidi od ovog uputstva, iako to spada u sekciji vojnih podataka, KZK i KBS imaju isti tretman i taksativno nijedna se ne pominje kao vojska, i ova čnjenica ne može se proceniti drugčije. Takva netačna tumačenja samo što štete ozbiljnost KBS-a i njene ambicije da se preobrazbe u vojsku.

Parlamentarno nadgledanje

Tokom ovog razdoblja nadgledanja, održane su dve sednice parlamentarne Komisije za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage. U vezi sa KBS ističemo sednicu održanu 14.septembra 2015, gde se, između ostalog, raspravljalo i o preobrazbi KBS u Oružane snage Kosova (OSK).⁵³

Članovi Komisije iz redova opozicije nazvali su retorikom Vlade pokušaj o preobrazbi KBS u OSK. Poslanik Zafir Berisha rekao je da ne treba praviti kompromise sa Listom Srpska o ovom pitanju, dok je Qerim Bajrami iz redova parlamentarne grupe 6 Plus istakao da su ostale nevećinske zajednice za svaku promenu što se tiče preobrazbe KBS u OSK. Poslanici pozicije istakli su da Vlada ima posvećenost o vom pitanju, ali da je to osetljivo pitanje koje traži unificiranje svih stranki.

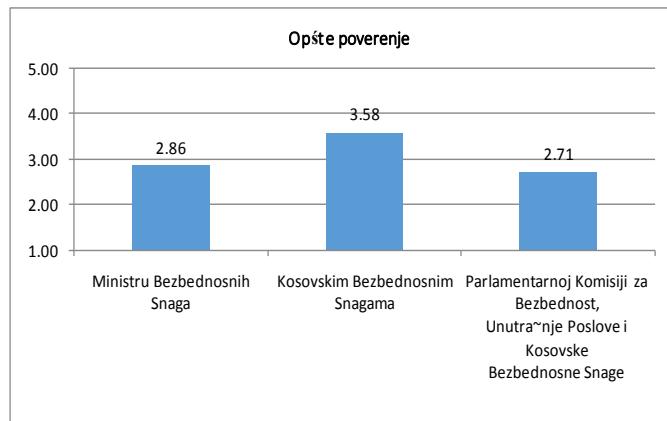
Tokom ovog susreta rapravljeno je i o mogućnosti izmene mandata KBS-a zakonima, ali predesdnik ove Komisije, g. Daut Haradinaj, nije se složio sa ovim predlogom, jer, po njemu, izmena misije KBS-a nije ista stvar ako se ove izmene ne obuhvate i u Ustavu. Ipak, na ovoj sednici istaknuta je čnjenica da poslanici nisu informisani dovoljno o procesu preobrazbe KBS-a. Zato, je potrebno da se Ministar MKBS-a, g. Haki Demolli, pozove na sednici saslušanja od strane Komisije i da istu obavesti o napretku i preprekama u vezi sa preobrazbom KBS-a.

⁵³ Vidi zapisnik sednice Komisije: 14.09.2015.

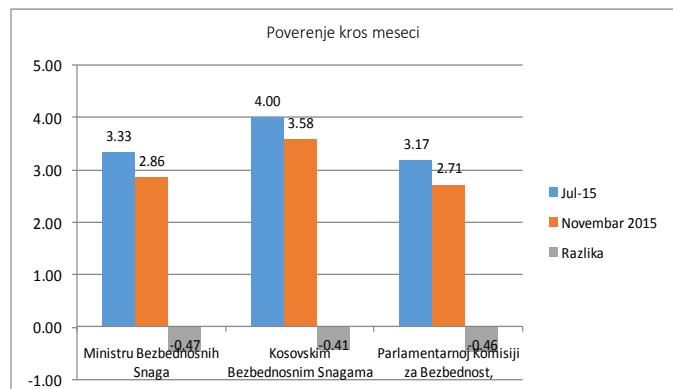
http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/proc_2015_09_14_11_6100_al.pdf.

Poverenje građana u Kosovske bezbednosne snage, Ministarstvo za Kosovsku snagu bezbednosti i parlamentarnu Komisiju za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage.

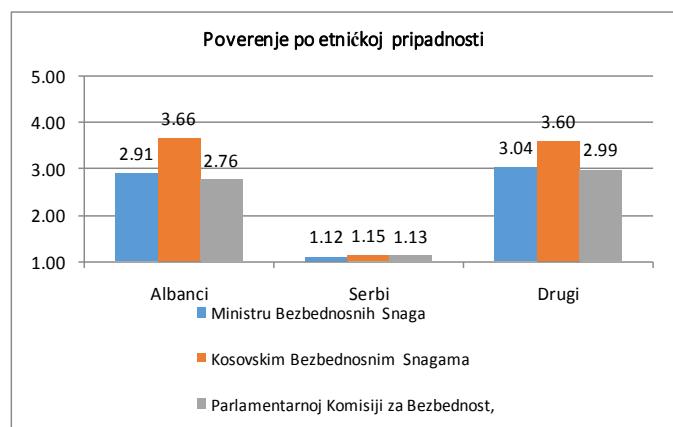
U ugovorenoj anketi KIPRED-a koja je vršena sa građanima Kosova početkom novembra 2015.god., opaža se da najviše poverenja uživa KBS sa prosečnim poverenjem od 3.58. Ministar MKBS uživa procenjeno poverenje sa 2.86, a parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage 2.71%.



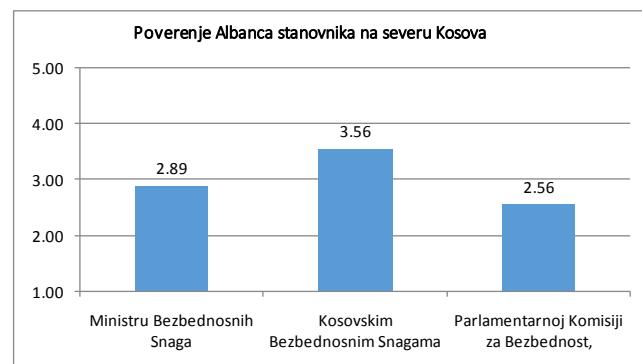
Ako uporedimo poverenje građana zemlje u julu i novembru, svidimo da ima znatno opadanje poverenja u sve tri institucije. Poverenje u MKBS je opalo za -0.47, dok je u međuvremenu poverenje u KBS opalo za -0.42%.



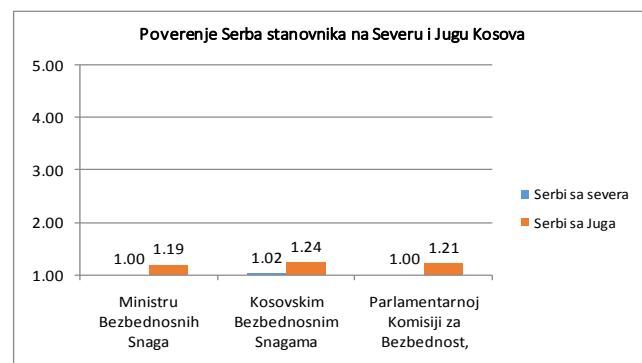
Na isto pitanje su odgovorili i etničke zajednice na Kosovu. Albanci i ostale nesrpske zajednice najviše poverenja imaju u KBS, 3.66 i 3.60, u MKBS, 2.91 i 3.04, i u parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, 2.76 i 2.99. Srpska zajednica ima minimalno poverenje u sve tri institucije, i to 1.15 u KBS, 1.12 u MKBS i 1.13 u parlamentarnu Komisiju.



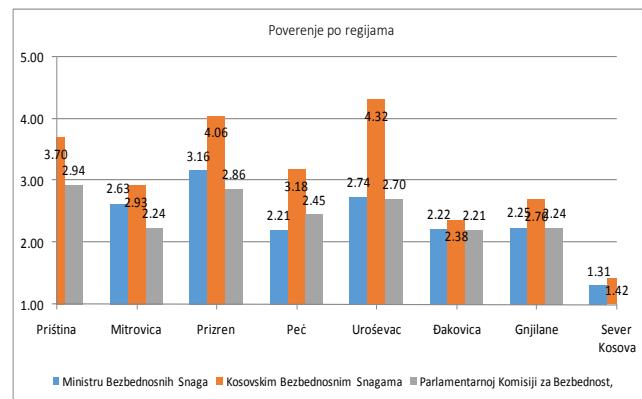
Što se tiče albanskog stanovništva na severu Kosova, oni najviše prosečno poverenje imaju u KBS, i to sa 3.56, osrednje poverenje imaju u MKBS sa 2.89, dok je poverenje u parlamentarnu Komisiju za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage najniži i to 2.56.

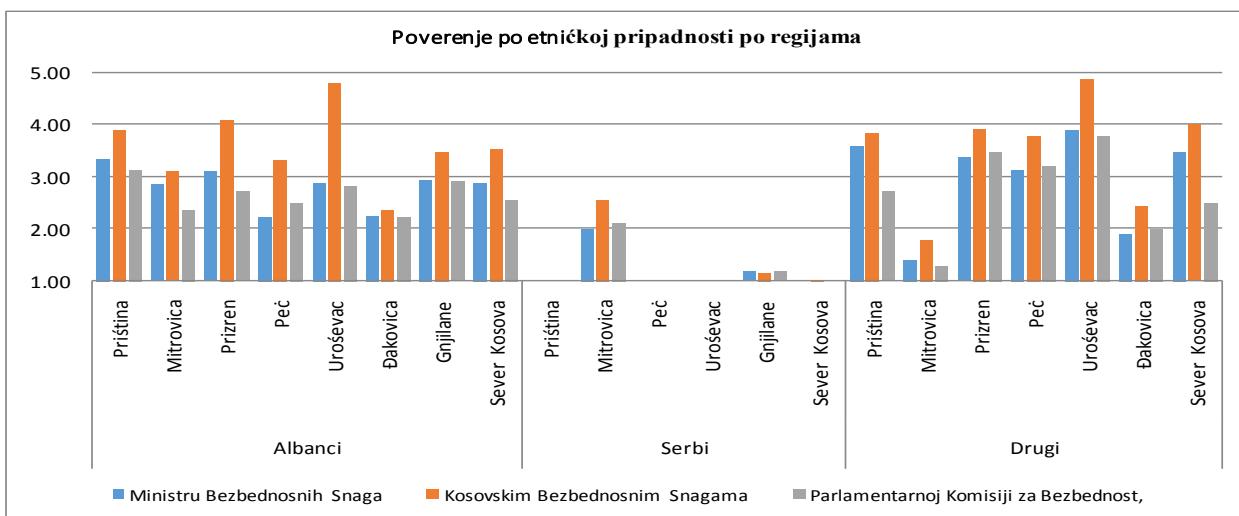


Poverenje srpske zajednice u ove tri institucije je mnogo nizak, skoro nepostojeći, sa malo većim poverenjem kod Srba koji žive na jugu zemlje.



U vezi sa poverenjem po regionima opažamo da najviše poverenja u KBS, u MKBS i u parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, preovladava kod građanina regiona Uroševca, sledi Prizren, dok minimalno poverenje u ove tri institucije preovladava na severu Kosova.





A što se tiče poverenja građana prema etničkoj pripadnosti i regionima, opaža se da najveće poverenje Albanaca u KBS je u regionu Uroševca, u MKBS u regionu Prištine i Prizrena, dokle u parlamentarnu Komisiju za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage, u regionu Prištine i Gnjilana. Poverenja Srba u ove institucije ostaje na minimalnom nivou, bez obzira na region, osim poverenja kojeg imaju Srbi južne Mitrovice, koji je u postotku viši u poređenju sa Srbima u ostalim regionima. Ostale etničke zajednice, najveće prosečno poverenje u ove institucije imaju u regionu Uroševca.

3. NADGLEDANJE SEKTORA OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

Uvod

Pitanje koje je preovladalo sektor obaveštajne službe u razdoblju avgust - novembar 2015, bio je mogući izliv informacija, koja se pretpostavlja da su protekla izvan MKBS-a i data su Srbiji. Zbog uske međuinstitucionalne nadovezanosti sektor bezbednosti, ovo pitanje uključuje sektor obaveštajne službe sa KBS-om.

Iako se izliv informacija prema medijskim izveštajima dogodio 2011.godine, ovo pitanje je aktualizovano posle dve godine, dakle 2013, preko parlamentarne Komisije za nadgledanje Obaveštajne Agencije Kosova (OAK) i opozicije, koji su to potakli i na skupštinskoj sednici.. Pošto je ovaj slučaj zatvoren bez nekog detaljnijeg objašnjenja, tema o mogućem izlivu klasifikovanih državnih informacija - i uprkos kategoričkog negiranja od strane viših službenika MKBS-a - ponovo je aktualizovano 2015.god., i to iz ponovnog izveštavanja medija, i na dalje, iz potvrđujućih izjava predsednika parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a, g. Haxhi Shala.

Parlamentarna Komisija za nadgledanje OAK, u ovom razdoblju održala je tri sednice koja su bila zatvorena za javnost. Ipak, ohrabrujuća je volja predsednika Komisije, g. Haxhi Shala, za održavanje tih sednica u otvorenom obliku.

Merenje poverenja građana Kosova u OAK, njegovog Direktora i parlamentarnu Komisiju za nadgledanje OAK-a, koje je vršeno u novembru, istraživanjem javnog mnenja, ugovorenog od strane KIPRED-a, istaklo je na videlo osetljivi pad poverenja u poređenju sa merenjima pre četiri meseca, odnosno u julu ove godine.

Pretpostavka o mogućem izlivu klasifikovanih državnih informacija

Prema izveštajima medija, sumnja se da dosije svakog pripadnika KBS-a, njegovih kadeta i onih koji su civilno osoblje MKBS-a, pali u ruke Kontraobaveštajne službe Vojske Srbije.⁵⁴ Vlasti Kosova počeli su istragu o prenošenju ovih informacija kod jednog političara Srbije preko tadašnjeg zamenika Ministra KBS-a, g. Slaviše Filipovića. To prenošenje informacija sumnja se da se dogodilo krajem 2011.god.⁵⁵ dok je to pitanje aktualizovano 2013.god.⁵⁶ i reaktualizovano 2015.god. Tom prilikom, predsednik parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a, g. Haxhi Shala, izjasnio se da su se „informacije mogle procuriti od strane zamenika KBS-a srpske zajednice, jer je on bio zamenik ministra, i zamenici ministra imaju pravo da imaju informacije o svemu u svakoj instituciji. Vi treba da znate da smo u MKBS-u uvek imali jednog od zamenika ministra iz redova srpske zajednice. Vlada mora ozbiljnije da se bavi time da koga imenuje tamo i kome izveštavaju svaki od zamenika ministra ostalih zajednica“.⁵⁷

U zahtevu za dodatno pojašnjavanje u vezi sa mogućim izlivom dokumenata, Generalni inspektor OAK-a, g. Shkelzen Sopjani, niti je nefirao, i niti je potvrdio tako nešto, uz obrazloženje da to ne spada u polje odgovornosti Generalnog inspektora OAK-a, i s time je on, faktički, preporučio da se ovo pitanje uputi KBS-u.⁵⁸ U obavljenom intervjuu od strane KIPRED-a, glasogovornik MKBS-a, g. Ibrahim Shala, kategorički je negirao izliv informacija,⁵⁹ iako je to potvrđeno od tadašnjeg ministra KBS-a, g. Agima Çekua, koji je na skupštinskoj sednici 2013.god. rekao „[...] Istina je da su naše odgovorne nadležne strukture [takođe] zapazile jednu korespondenciju, razmenu e-maila zamenika ministra sa jednim od zvaničnika jedne političke partije u Beogradu i u toj razmeni e-maila procenili smo da nema otkrivanja tajne. Tako da ovo dokazuje da smo mi u toku, da smo sami otkrili. Razgovarali smo sa zamenikom ministra i procenili smo da nije otkrivanje tajne KBS-a“.⁶⁰

⁵⁴ „Tajni dokumenti i dosije KBS-a u ruke srpskih obaveštajnih službi?“, <http://teshesi.com/dokumente-dhe-dosje-sekrete-te-fsk-se-ne-duar-te-sherbimeve-inteligente-serbe/>.

⁵⁵ „Država sakrila razmenu zamenika ministara“, <http://gazetajnk.com/?cid=1,3,5538>.

⁵⁶ Agime, ko je Slaviša Filipović, <http://www.gazetaexpress.com/arkiva/agim-kush-eshte-sllavisha-filipovic-112522/>.

⁵⁷ „Dosije pripadnika KBS-a u rukama srpskih tajnih službi“, <http://koha.net/?id=27&l=77029>.

⁵⁸ Intervju sa Generalnim inspektorom OAK-a, Shkelzen Sopjani, 26.oktobar 2015.

⁵⁹ Intervju sa glasogovornikom MKBS Ibrahim Shala, 22.oktobar 2015.

⁶⁰ „Transkript plenarne sednice Skupštine Republike Kosovo“, 2.maj 2013, str. 25., http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/trans_s_2013_05_02_10_4908_al.pdf.

Slučaj je potvrdio i poslanik iz redova Demokratske partije Kosova, ujedno i bivši član parlamentarnu Komisiju za nadgledanje OAK-a, g. Fadil Demaku, koji se izrazio da se „ovaj slučaj desio krajem 2011.god. i o tome imam saznanja već dugo vremena, kao što su imali i institucije koje su morale da se bave time, kao OAK i druge institucije, s kojima KBS ima protokole“.⁶¹ Takođe, prema izjašnjenju Kancelarije za medije MKBS-a, informacije su pronađene u kompjuteru Slaviše Filipovića, gde se kaže „jesu nekoliko e-maila o njihovim partijskim pitanjima, i među njima, bio je i jedan e-mail o KBS-u, konkretnije o položajima jedinica KBS“, ali da je dotično ministarstvo procenilo da to nije bilo kršenje tajnosti.⁶²

To čini da se shvati da se prenošenje informacija izvan javnih institucija Kosova dogodilo, ali su te informacije procenjene kao neklasifikovane, pa je i slučaj zatvoren 2013.god. bez preduzimanja nekog dodatnog institucionalnog koraka.

Zakonski aspekt klasifikacije, pristupa i prenosa državnih informacija

Prema Zakonu o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti,⁶³ član 6, informacija se može klasifikovati u jednom od ovih nivoa: „stroga tajna“, „tajna“, „poverljivo“, „ograničeno“. Prema prvom stavu člana 7 ovog zakona, nadležnost za klasifikaciju ima samo javna institucija koja je proizvela informaciju. Nadležnost za klasifikaciju može se menjati prema nivoima klasifikacije. Prema drugom stavu člana 7, originalnu nadležnost za klasifikaciju na nivou „stroga tajna“ imaju: Predsednik Kosova, Predsednik Skupštine Kosova, Premijer, predsedavajući Saveta bezbednosti Kosova, Direktor Obaveštajne agencije Kosova, generalni direktor Policije Kosova i Komandant Bezbednosnih snaga Kosova. Stav treći ovog člana ističe da gore pomenuta lica imaju pravo preneti nadležnost njihovim neposrednim podređenima. Dalje, prema četvrtom stavu ovog člana, originalnu nadležnost za klasifikaciju na nivou „tajna“, „poverljivo“ i „ograničeno“ imaju generalni sekretari, izvršni načelnici ili izvršni direktori javnih institucija i položaji ekvivalentni njima, osim ako oni ovu nadležnost prenose viskokim podređenim zvaničnicima.

⁶¹ „Država pokrila zamenu zamenika ministara“, <http://gazetajnk.com/?cid=1,3,5538>.

⁶² Vlada - Filipović otkrio Jedinice KBS-a, <http://gazetajnk.com/?cid=1,1018,5597>.

⁶³ Zakon o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti, <http://aki-rks.org/RKS/2010-178-alb.pdf>.

Takođe, na osnovu nivoa klasifikovanih informacija, ove informacije mogu se prenositi samo u javnim institucijama,⁶⁴ međutim za pristup u klasifikovane informacije kao poverljive, tajne ili strogo tajne, liste mora biti verifikovano, da poseduje važeću potvrdu o poverljivosti, da ima potrebu za ove informacije tako da obavi njegovu služenu misiju ili zadatak i da je potpisalo usvojenu izjavu o poverljivosti.⁶⁵ Dakle, u slučaju kojeg razmatramo, iako je položaj zamenika ministra Filipovića politički, njemu se može preneti pristup u klasifikovane informacije, dok ima potrebnu proveru poverljivosti i prikladnu kvalifikaciju i iskustvo da vrši prenetu odgovornost.⁶⁶

Međutim, što se tiče, nadležnosti provere, prema Zakonu o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti, član 24, verifikacioni organ koji ima odgovornost da razvije procedure provere poverljivosti za sve javne institucije Republike Kosova i njihovih ugovarača je OAK, koja osniva posebno verifikaciono odeljenje koje je odgovorno da sprovodi procedure provere poverljivosti. Nakon razvijanja procedure provere poverljivosti, verifikacioni organ ima takođe pravo da licima izdaje i dozvole poverljivosti.⁶⁷

Prema glasogovorniku MKBS-a, g. Ibrahim Shala, ovo ministarstvo je dana 8.juna 2012.god. sačinilo listu klasifikovanih informacija,⁶⁸ dakle godinu dana posle slučaja Filipović. Ipak, pošto je bivši ministar KBS-a, g. Agim Çeku zaključio slučaj,⁶⁹ zato što su informacije procenjene ne kao tajne, ne radi se ni o daljnjoj proveri, a niti o mogućim krivičnim sankcijama koja su data u članu 50 Zakona o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti.⁷⁰

⁶⁴ Zakon o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti, član 18, stav 1.

⁶⁵ Zakon o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti, član 22, stav 1.

⁶⁶ Zakon o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti, član 23, stav 4, kaže: Rukovodilac javne institucije dok snosi preostalu odgovornost može da prenese odgovornost na visokog službenika javnog autoriteta, koji je podlegao neophodnoj proveri o sigurnosti, i ima adekvatnu kvalifikaciju i iskustvo za obavljanje prenete odgovornosti, da odlučuje o pristupu klasifikovanim informacijama, i da upravlja informacijama klasifikovanim u okviru javne institucije u skladu sa ovim zakonom“.

⁶⁷ Član 25.1, Zakon o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti.

⁶⁸ Intervju sa glasogovornikom MKBS-a Ibrahim Shala, 25.novembar 2015.

⁶⁹ „Transkript plenarne sednice Skupštine Republike Kosovo“, 2.maj 2013, str.. 25.,

http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/trans_s_2013_05_02_10_4908_al.pdf.

⁷⁰ Prema Zakonu o klasifikaciji infromacija i verifikaciji bezbednosti, član 50, lice koje bez ovlašćenja objavi informaciju klasifikovanu kao 'POVERLJIVU' kažnjava se zatvorom od godinu dana do pet (5) godina; za neovlašćeno objavljivanje informacije klasifikovanu kap 'TAJNA' tri (3) do deset (10) godina; dok za neovlašćeno objavljivanje informacije klasifikovanu kao 'STROGA TAJNA', vrši krivično delo i kažnjava se zatvorom od pet (5) do dvanaest (12) godina.

(Ne)Zaključivanje slučaja

Nejasno je šta se desilo posle toga sa bivšim zamenikom ministra KBS, g. Filipovićem, koji je kasnije zamenjen gdj. Jasminom Vanjić, odlukom bivšeg premijera Republike Kosova, g. Hashima Thaćija⁷¹. Ova zamena je učinjena bez nekog zvaničnog objašnjenja, u septembru 2013.god. četiri meseca nakon aktualizovanja ovog pitanja.

Kao što se može shvatiti, i uprkos zahtevima medija i opozicije za detaljnija objašnjenja u vezi sa mogućim izlivom klasifikovanih informacija, ovo pitanje, na osnovu izjava visokih zvaničnika odgovornih institucija, zaključen je 2013.god. Ako stvari stoje ovako, onda treba tražiti objašnjenja zašto se ovo pitanje reaktualizuje posle dve godine. Ova tema nije tretirana nijednom kao tema u parlamentarnoj Komisiji za nadgledanje OAK-a, nego je izjavama u medijima od strane predsednika ove komisije, ova vest plasirana kao da se dogodila sada, i ima elemente politizacije jednog problema koji se dogodio mnogo ranije.

Imajući u vidu osetljivost sektora, koji se direktno i suštinski povezuje sa samim funkcionisanjem države, javne izjave bilo kog od visokih državnih zvaničnika – i posebno od članova parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a – imaju poseban značaj kod javnog mnenja, pošto izjave u vezi sa temama koje se recikluju iz prošlosti i koji se od njih predstavljaju kao da su aktuelne teme, mogu stvoriti zbunjenost i pogrešno javno shvatanje, kao i gubljenje poverenja i kredibiliteta parlamentarnog sektora obaveštajne službe.

Parlamentarna Komisija za nadgledanje Obaveštajne Agencije Kosova (OAK)

Od avgusta, parlamentarna Komisija za nadgledanje OAK-a sastala se tri puta.⁷² Na sednici u avgustu ove komisije, kao tačka dnevnog reda tretirano je nadgledanje sprovođenja Zakona br.03/178 o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti; na sednici u oktobru, tačka dnevnog reda je bilo izveštavanje Generalnog inspektora OAK-a, g. Shkelzena Sopjanija, a na sednici u novembru, tačka dnevnog reda je bilo razmatranje nacrtu budžeta OAK za 2016.godinu.

⁷¹ „Jasmina Vasić imenuje se zamenicom ministra KBS“, <http://koha.net/?id=8&carkiva=1&l=158181>.

⁷² Vidi: Sastanci parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a, Skupština Republike Kosovo, <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=1,110,131>.

Kao i prošlih puta, tako i sada, sednice Komisije nastavile su se održati potpuno zatvorene za medije i ponovo nisu date nikakve informacije ne neophodno klasifikovanim pitanjima. Teme koje se mogu proceniti kao ne neophodno klasifikovane su razmatranje obaljanja poslova Komisije, ili sprovođenje Zakona br.03/178 o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti.⁷³ U vezi s ovom rutinom rada koju preovladava tajnost, njegovu zabrinutost je izrazio i predsednik Komisije, g. Haxhi Shala, koji je između ostalog rekao da je nesmisleno insistiranje članova Komisije, poslanika stranaka vladine koalicije, da se sednice ove Komisije uvek održavaju iza zatvorenih vrata.⁷⁴

Inače, sednice Komisije tretiraju se u članu 65 Pravilnika Skupštine Republike Kosova, u čijem prvom stavu se decidivno kaže da su sednice Komisija Skupštine, u načelu, otvorene, osim kada jedna od komisija raspravlja poverljiva pitanja bezbednosti, poverljiva komercijalna pitanja gde institucije Republike Kosova ulaze sa nekom trećom stranom, priprema nacrte preporuka ili zaključne preporuke, obuhvativši i značajne izveštaje o Skupštini, ili procenjuje drugačije.⁷⁵

Konkretnije, na sednicama parlamentarna Komisija za nadgledanje OAK-a, ako tačke dnevnog reda načelno nisu poverljive da bi ugrozili bezbednost zemlje, onda je bezrazložno održavanje sednica zatvorenih za medije, t.j. za javnost. Otvorenost ove Komisije – podrazumeva se, u skladu sa relevantnim zakonima – je od ključne važnosti, i u ovom slučaju i civilno društvo moglo bi dati svoj doprinos, što je podržano i od samog predsednika Komisije, g. Haxhi Shala. Zato, krajnje je vreme da parlamentarna Komisija za nadgledanje OAK-a bude transparentnija i da svoje sednice održi otvoreno, uvek kada okolnosti to dozvoljavaju.

⁷³ Vidi: Dnevni red sednice parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a, dana 22.07.2015, <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=1,110,131>.

⁷⁴ Intervju sa predsednikom parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a, 30.10.2015.

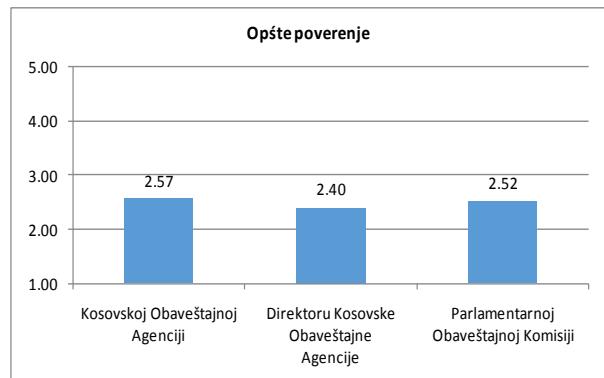
⁷⁵ Pravilnik Skupštine Republike Kosovo, 29.april 2010, Priština,

http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Rr_K_RK_29_04_2010_1.pdf.

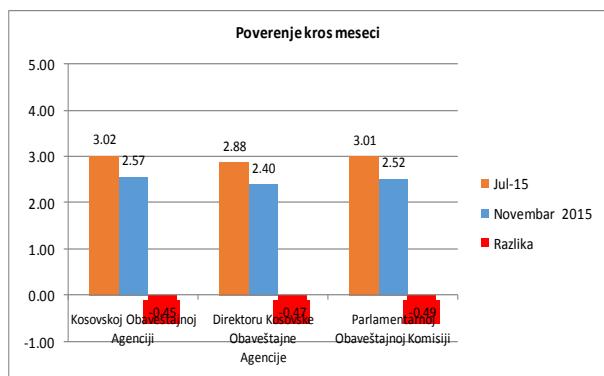
Poverenje građana u Obaveštajnu Agenciju Kosova (OAK), u Direktora OAK-a i u parlamentarnu Komisiju za nadgledanje OAK-a

Anketovani građani u novembru 2015 imali su mogućnost da nivo poverenja kojeg imaju u institucije ili u rukovodioce istih u Sektoru obaveštajne službe izraze brojevima, i to od 1 do 5, gde se sa 1 procenjuje najniži nivo poverenja, dok sa 5 najviši.

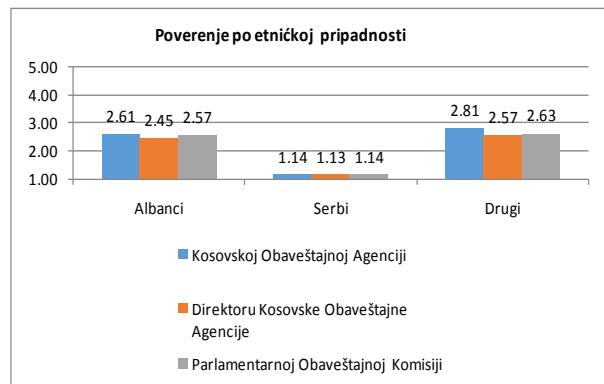
Što se tiče opštег poverenja građana Kosova, Obaveštajna Agencija Kosova (OAK) užva najviše poverenja, ali sa veoma malom razlikom od parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a. Na kraju, po poverenju građana je Direktor OAK.



Ako uporedimo anketiranja u julu i novembru, vidimo značajan pad poverenja. Poverenje u novembru, u sve tri institucije sektora obaveštajne službe, ima prosečno opadanje od -0.45 od izraženog poverenja u julu.

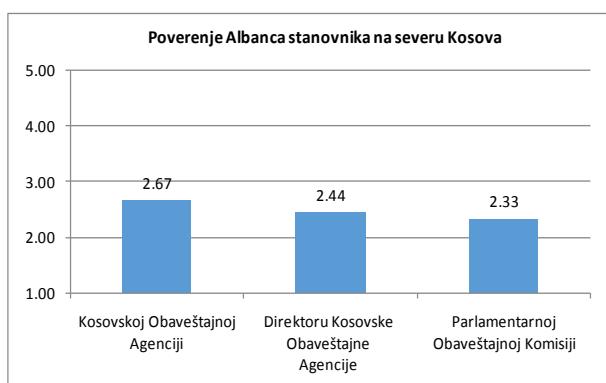


Isto pitanje što se tiče poverenja u tri institucije obaveštajne službe postavljeno je i pripadnicima etničkih zajednica ne Kosovu, i najviše poverenja izrazili su nealbanske i nesrpske zajednice, posebno u OAK. Na dalje, Albanci imaju otprilike osrednje poverenje u institucijama predstavljenim u tabeli, dotele srpska zajednica ima minimalno poverenje.

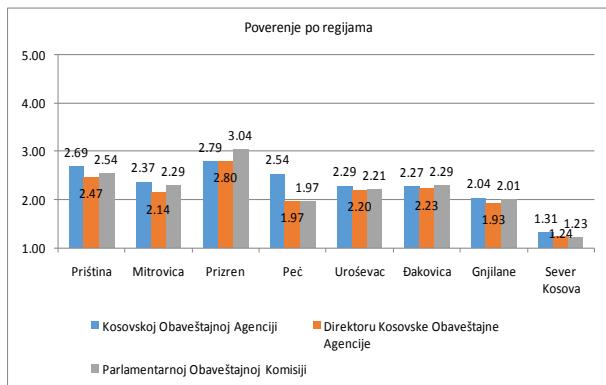


Što se tiče albanskog stanovništva na severu Kosova, oni najviše poverenja imaju u OAK, dotle poverenje u Direktora OAK-a i u parlamentarnu Komisiju za nadgledanje OAK-a je ispod prosečnosti.

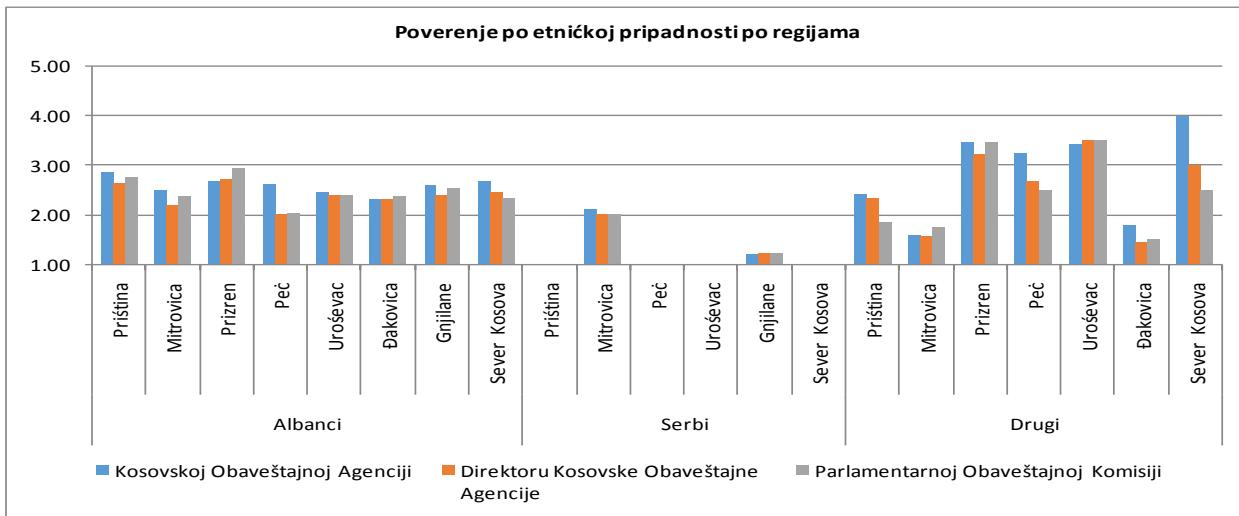
Među klasifikacijama ovog merenja javnog mnenja, vršeno je i merenje poverenja srpskog stanovništva na jugi i na severu Kosova. Njihovo poverenje prema OAK-u, Direktoru OAK-a i parlamentarnu Komisiji za nadgledanje OAK-a je na veoma niskom nivou. Dakle, na sva tri postavljena pitanja, procena poverenja srpske zajednice je minimalna, bez velike razlike na kom delu Kosova žive.



U vezi poverenja prema regionima Kosova, Prizren ima relativno visoke procene. Takođe, u poređenju sa ostalim regionima Kosova, opaža se verovanje ispod prosečnosti u Peći i Gnjilanu, sa oko 2.0 i skoro minimalnu procenu na severu Kosova.



Što se tiče poverenja u OAK, Direktora OAK-a i parlamentarnu Komisiju za nadgledanje OAK-a, na osnovu regiona i etničke pripadnosti na Kosovu, srpska zajednica na Kosovu, nezavisno prebivalištu, ima minimalno poverenje u tri pomenute institucije u anketiranju (osim u Mitrovici). Dotle, ostale nevećinske zajednice na Kosovu, opšte uzeto, imaju više poverenja u ove institucije, uz rame većinskoj albanskoj zajednici, u gotovo svim regionima (osim u Đakovici i Mitrovici).



4. (NE)FUNKSIONISANJE SAVETA BEZBEDNOSTI KOSOVA

Uvod

Načini kako države razvijaju politika bezbednosti i kako ih koordiniraju institucije i vladine agencije tokom njihovog sprovođenja, imaju krucijalnu ulogu za uspeh ili neuspeh u suočavanju sa opasnostima i pretnjama bezbednosti. Takvu ulogu za Republiku Kosova ima Savet bezbednosti Kosova (na dalje: Savet bezbednosti), koji ustavom zemlje ima savetodavnu ulogu,⁷⁶ i u normalnim situacijama njime predsedava Premijer zemlje, ali u slučaju objavljivanja vanrednog stanja, predsedava Predsednici zemlje i ujedno vrši i izvršne funkcije u pitanjima koja se tiču sa ovim stanjem.⁷⁷

Savet bezbednosti sačinjavaju stalni članovi sa izvršnom vlašću,⁷⁸ gde jedan od njih treba biti iz srpske zajednice,⁷⁹ kao i stalni članovi sa savetodavnom ulogom,⁸⁰ dotle, u svojstvu posmatrača mogu učestvovati i predsednik parlamentarne Komisije za bezbednost i predsednik parlamentarne Komisije o pravima i interesima zajednica.⁸¹ Savet bezbednosti ima i svoje organe podrške: Sekretarijat, Situacioni centar i Komisija za koordinaciju, odnosno Obaveštajnu komisiju i ostale komisije koje se mogu ustanoviti po potrebi.⁸² Savet bezbednosti, po ovom zakonu, treba ga nadgledati „relevantna parlamentarna Komisija“⁸³ Skupštine Kosova.

Savet bezbednosti je ustanovljen u junu 2008.god. stupanjem na snazi Zakona o njegovom osnivanju. Tokom sedmogodišnjeg razdoblja njegovog postojanja, Savet bezbednosti, s jedne strane je zastao u njegovom organizacionom jačanju, i s druge strane, je ostavljen po strani od Premijera zemlje, kao savetodavna institucija i odlučivanja o pitanjima bezbednosti.

⁷⁶ Član 127, stav 1, Ustav Republike Kosovo (2008), <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kushtetuta.e.Republike.se.Kosoves.pdf>.

⁷⁷ Ibid. član, 131, tačka 8.

⁷⁸ Član 3, tačka 3.1, Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

⁷⁹ Ibid. tačka 3.2.

⁸⁰ Ibid. tačka 3.4.

⁸¹ Ibid. tačka 3.6.

⁸² Ibid. Poglavlje III: Organi podrške.

⁸³ Ibid. član 9.

Cilj ovog rada je obavljanje kratke analize dosadašnjih praksi rada, kao i institucionalnih i organizacionih kapaciteta Saveta bezbednosti, Sekretarijata i parlamentarnog nadzora, da pokaže ključne neefikasnosti i da identificuje opcije za njegovo jačanje i reformisanje.

Savet bezbednosti Kosova: Nefunksionisanje zanemarivanjem u komplikovanim situacijama i okrnjeno funkcionisanje preobraženo u normalnost

Tokom procesa istraživanja i sakupljanja relevantnih činjenica o praksama rada Saveta bezbednosti, KIPRED je opazio dva posebna oblika (ne)funkcionisanja ove institucije, i to nefunksionisanje zanemarivanjem u komplikovanim situacijama bezbednosti i okrnjeno funkcionisanje u normalnim situacijama. U nastavku ćemo ukratko analizovati ova dva oblika (ne)funkcionisanja Saveta bezbednosti i moguće implikacije u upravljanju sektorom bezbednosti Kosova.

- **Nefunksionisanje zanemarivanjem u komplikovanim situacijama**

Da bi analizirali nefunksionisanje zbog zanemarivanja, tretiraćemo zanemarenost Saveta bezbednosti od strane Premijera Kosova u najkomplikovanim situacijama s kojima se Kosovo suočavalo tokom sedam godina od osnivanja Saveta bezbednosti. Te situacije su: intervencija Specijalne jedinice Policije Kosova (ROSU) na severu zemlje 2011.god., događaji u Kumanovu u aprilu 2015.god. kao i pretnje terorističkim napadima tokom prošlog leta.

Operacija ROSU-a na severu Kosova, čije sprovođenje je počelo u ranim jutarnjim satima 25.jula 2011.god., održan je u potpunoj tajnosti od strane tadašnjeg premijera, g. Hashima Thaçi-a, koji je ujedno bio i njegov nalogodavaoc. Tom prilikom, ne samo da je zanemaren potpuno Savet bezbednosti tokom procesa savetovanja i odlučivanja o šjenju ROSU na severu, već je i sama Predsednica Kosova, gdj. Jahjaga, bila informisana o operaciju tek nakon 18 časova od njenog početka i uprkos zahtevima koje je njen Kabinet poslao bivšem premijeru Thaçi-u za sastanak i informisanje. Unutar tih 18 časova, Premjer Thaçi je odbio da se javlja na telefonu Predsednici zemlje,⁸⁴ koja je ona što ima ustavni mandat, kako za objavljivanje vanrednog stanja, tako i za upravljanje Savetom bezbednosti u tom stanju.

⁸⁴ Ibid.

Šta više, zanemarivanje i neobaziranje Saveta bezbednosti od strane Premijera Thaćija ne završava se ovim. Dve nedelje nak operacije na severu, u situaciji hitne potrebe za upravljanje posledicama u odnosu sa međunarodnim akterima, osnovana je konsultativna i koordinirajuća grupa, u ovom sastavu: bivši Premijer Thaći, Ministar pravde g. Hajredina Kuči, bivša zamenica Premijera, gđa. Edita Tahiri, bivša zamenica Premijera i Ministarka trgovine i industrije, gđa. Mimoza Kusari, bivši Ministar unutrašnjih poslova, g. Bajram Rexhepi, bivši Ministar spoljnih poslova, g. Enver Hoxhaj, bivša Ministarka za evropske integracije, gđa. Vlora Çitaku, iz kancelarije Predsednice Kosova – u početku g. Arbër Vllahiu a posle g. Ilir Deda i šef kabineta Premijera, g. Bekim Çollaku. Ova grupa, koje je imala karakteristike izrade politika i donošenja odluka, funkcionirala je do kraja septembra 2011.god. i u tom razdoblju je održala 12 sastanaka - i tokom tog razdoblja nije održano niti i jedna jedina sednica Saveta bezbednosti.

Ali, ako vidimo pažljivije, opaža se da je ova grupa imala jedan užiji sastav stalnih članova Saveta bezbednosti. U njenom sastavu nisu bili bivši zamenici Premijera, g. Behxhet Pacolli i g. Bujar Bukoshi, bivši Ministar KBS, g. Agim Çeku i bivši Ministar za zajednice i povratak, g. Saša Rašić, dokle je bivša ministarka Çitaku bila jedini član ove grupe koja nije bila član Saveta. Takvo zanemarivanje Saveta bezbednosti dokazuje činjenicu koliko je neozbiljan bio način tretiranja od strane bivšeg Premijera Thaćija - baš tada kada je ova institucija trebala da ispunи njegovu funkciju, mandatovano Ustavom i zakonom, ono je defunksionalizovano.

Slična zanemarivanja Saveta bezbednosti, ali ne skrajnošću nekoordiniranosti sa Predsednicom Kosova, praktikovano je i tokom oružanog sukoba u Kumanovu, 9.maja 2015.god. kao i u razdoblju jun - avgust 2015, kada je zemlja pretnjena od terorističkih ekponenata islamskog radikalizma i ekstremizma. Savet bezbednosti ponovo nije održao niti i jedan sastanak tokom ovog razdoblja i upravljanje bezbednosne situacije je vršeno kroz neformalne sastanake Predsednice, Premijera, Ministra unutrašnjih poslova, Direktora Policije i Direktora OAK-a. Jedan od razloga zanemarivanja Saveta bezbednosti bilo je i ne deljenje informacija sa stalnim članom srpske zajednice, Ministrom za zajednice i povratak, g. Daliborom Jevtićem, zbog strha od izliva informacija.⁸⁵

⁸⁵ Intervju KIPRED-a sa jednim višim službenikom Vlade Kosova, 25.jul 2015.

Dosadašnja zanemarivanja Saveta bezbednosti od strane premijera zemlje, preko *ad hoc* formiranih grupa u komplikovanim situacijama ispoljava, kako personalizovanje, tako i institucionalnu krhkost upravljanja sektora bezbednosti na Kosovu, koji pati od ličnih nepoverenja između vođa institucija bezbednosti zemlje, kao i etničkog nepoverenja između članova vladine koalicije, i uprkos činjenici da je ovaj trend počeo da se popravlja od strane Premijera tokom prošlog meseca, kada je zemlja bila ponovo suočena sa opasnošću od terorizma, nakon terorističkih napada 13.novembra 2015 u Parizu.

Ako će premijeri Kosova nastavljati sa ovim praksama upravljanja, zanemarivanjem Saveta bezbednosti, u slučaju vanrednog stanja zemlja se može suočiti sa institucionalnim kolapsom, zato što Predsednik države, kao predsedavajući i rukovodioce Saveta bezbednosti, sada sa izvršnim nadležnostima, imaće pred sobom nefunksionalnu instituciju i bez razvijenih i postavljenih radnih rutina. Bezbednost koju Kosovo ima, zbog prisutnosti KFOR-a, ne treba da njenim premijerima daje luksuz zanemarivanja i defunksionalizacije Saveta bezbednosti.

- **Okrnjeno funkcionisanje preobraženo u normalnost**

Tretiranje okrnjenog funkcionisanja Saveta bezbednosti u običnim situacijama, počićemo da vršimo kroz analizu sprovođnja njegovih zakonskih nadležnosti.⁸⁶ Savet bezbednosti ima nadležnost pružanja pismenih komentara pre usvajanja od Vlade Kosova svih nacrta zakona koja se tiču sektora bezbednosti i njegovih institucija, razmatranje godišnje platforme obaveštajne službe i strateških prioriteta za OAK, pregledanje strateških politika i planova, predstavljenih od strane MUP-a i koja se tiču Policije Kosova i razmatranje strateških politika i planova, predstavljenih od strane MUP-a i koja se tiču Carine Kosova. Od svih ovih nadležnosti, Savet bezbednosti je obavio samo usvajanje godišnje platforme obaveštajne službe i prioriteta za OAK, dotle sve zakone i ostala relevantna dokumenta Vlada je tretirala direktno,⁸⁷ bez ikakvog prethodnog razmatranja od strane ovog Saveta.

Takođe, Savet bezbednosti, ali i Vlada Kosova, nisu tretirali vledin desetogodišnji plan za KBS, jer je ona ostalac taoc njene preobrazbe u Oružane snage. Šta više, interesantna je činjenica da iako je

⁸⁶ Ibid. član 2.

⁸⁷ Intervju sa g. Edon Myftari, savetnik za bezbednost Premijera Mustafe, 4.novembar 2015.

predviđeno zakonom,⁸⁸ Predesnica Kosova, gđa. Atifete Jahjaga, berem u ovom mandatu Vlade Mustafa, od Saveta bezbednosti nijednom nije zatražila savete oko nekog određenog pitanja.⁸⁹

Ipak, najeklantantniji slučaj okrnjenog funkcionisanja Saveta bezbednosti u običnim situacijama tokom prošlog vladinog mandata, bio je njegovo zanemarivanje od strane Vlade Kosova prilikom draftiranja preporuka Strateškog pregledavanja sektora bezbednosti (SPSB), koji je bio i njegova osnovna ustavna i zakonska nadležnost. SPSB je počeo sa radom 21.marta 2012.god. i njegove preporuke Vlada Kosova je usvojila 4.marta 2014.god., u kom slučaju mandat Saveta bezbednosti je preuzeo Upravni komitet SPSB pod rukovođenjem bivšeg Ministra KBS.⁹⁰ U međvremenu, učešće barem jednog ministra srpske zajednice u Savetu bezbednosti je obavezna,⁹¹ u sastavu Upravnog komiteta SPSB-a nije bilo nijednog člana iz te zajednice.

Šta više, predsedavajući Saveta bezbednosti, t.j. Premijer Kosova, ima zakonsku nadležnost za osnivanje Obaveštajne komisije, kojoj treba da predsedava on lično, i njeni članovi su: „Sekretar Saveta bezbednosti Kosova i visoki predstavnici Policije Kosova, Obaveštajne agencije Kosova, Snaga bezbednosti Kosova, Carine i bilo koje ovlašćene agencije ili organizacije, koje prema zakonu imaju mandat i za bavljenje obaveštajnim aktivnostima“⁹² i ova Komisija treba da izveštava Savetu bezbednosti. Ova Komisija još nije osnovana i umesto njene funksionalizacije, Premijer praktikuje *ad-hoc* sastanke sa odgovarajućim agencijama.⁹³

Neuspostavljanje Obaveštajne komisije pokazuje jednu veliku manu u upravljanju sektora bezbednosti Kosova, t.j. nedostatak institucionalne koordinacije nadležnih agencija/organizacija koje imaju mandat za bavljenje obaveštajnim aktiivnostima, što može imati teške posledice u slučaju suočavanja sa ugroženjem bezbednosti, ali i u strateškom procenjivanju stanja bezbednosti u zemlji i šta, s druge strane, izrazuje opšti trend preovladavanja informalnosti umesto institucionalizacije, zanemarivanjem ove substancialne funkcije Saveta bezbednosti.

⁸⁸Član 2.9. Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

⁸⁹ Intervju sa g. Edon Myftari, savetnik za bezbednost Premijera Mustafe, 4.novembar 2015.

⁹⁰ Vlada Republike Kosova, Odluka o usvajanju inicijative za strateški pregled sektora bezbednosti, Priština, 21.mart 2012.

⁹¹Član 3.2. Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

⁹² Član 18, Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

⁹³ Intervju sa g. Edon Myftari, savetnik za bezbednost Premijera Mustafe, 4.novembar 2015.

Što se tiče sastanaka Saveta bezbednosti, opšti trend je bio održavanje sastanaka zakonom predviđenom dinamikom,⁹⁴ dakle ne manje od jednom tromesečno,⁹⁵ međutim ovi sastanci su bili više formalni nego substancialni i bezbednosno stanje u zemlji veoma malo je diskutovano, dotle skoro uopšte nije bilo analitičke informacije i strateške procene o stanju bezbednosti na Kosovu.⁹⁶ Ipak, u zadnja tri meseca vidljivo je poboljšavanje praksi funksionisanja Saveta bezbednosti što se tiče tretiranja strateških dokumenata bezbednosti i, takođe, što se tiče komuniciranja sa javnošću u vezi sa ugroženjem bezbednosti.

Tako na sastanku od 7.septembra 2015.god. Savet bezbednosti je razmatrao i usvojio nacrt Nacionalne strategije o sprečavanju nasilnog ekstremizma i radikalizma koji vodi u terorizam,⁹⁷ koju nakon toga, kako je zakonom predviđeno, mora usvojiti Vlada Kosova.

Takođe, na sastanku od 16.novembra 2015.god. razmatrano je bezbednosno stanje nakon terorističkih napada u Parizu, kojom prilikom je dato na znanje da su povećane mere bezbednosti na javnim mestima, javnim institucijama, diplomatskim predstavnistima, kulturnim i verskim objektima, kao i u etnički mešovitim sredinama,⁹⁸ dotle, na sastanku od 23.novembra 2015.godine objavljeno je da su još više povećane bezbednosne mere i operativna spremnost u cilju sprečavanja terorističkih pretnji i takođe, po prvi put je zatražena saradnja građana, obuhvativši i zahtev da se ne ide u određenim mestima koja mogu biti meta napada, kao i stavljanje na raspolaganje telefonskih brojeva u slučaju bilo koje uznemirenosti.⁹⁹.

Međutim, ako se obaveštenja iz sastanaka Saveta bezbednosti 16. i 23.novembra 2015.god. pažljivije vide, primećuje se da dokle se govori o povećanim bezbednosnim merama, ne objavljuje se nivo ugroženosti sa kojim se suočava zemlja. Uprkos preduzetim merama od strane Saveta bezbednosti, onako kako je isticano i u prošlom broju Observera, Kosovo nema nijedan pravni akt, s kojim bi se utvrdio nivo pretnji i ugroženosti bezbednosti, niti autoritet koji određuje taj nivo, osim vanrednog

⁹⁴ Ibid, član 5.

⁹⁵ Intervju sa g. Afrim Haxhiu, sekretar Sekretarijata Saveta bezbednosti Kosova, 22.oktobar 2015.

⁹⁶ Intervju sa g. Ilir Deda, bivši viši savetnik Presednice Jahjaga, 7.novembar 2015.

⁹⁷ Izjava za medije, Vlada Republike Kosova, 7.septembar 2015, <http://www.kryeministri-ks.net/?page=1,9,5209>.

⁹⁸ Izjava za medije, Vlada Republike Kosova, 16.novembar 2015, <http://www.kryeministri-ks.net/?page=1,9,5379>.

⁹⁹ Izjava za medije, Vlada Republike Kosova, 23.novembar 2015, <http://www.kryeministri-ks.net/?page=1,9,5393>.

stanja,¹⁰⁰ i takođe nije pravno odredio kritičnu infrastrukturu koju treba braniti u slučajevima pretnji i ugrožavanja bezbednosti.

Povećanje bezbednosnih mera i operativne spremnosti odgovorajućih institucija zemlje treba da bude proporcionalno sa utvrđenim nivoom ugrožavanja bezbednosti, i to treba obznaniti građima s ciljem da se izbegne panika i da se odstrani mogućnost interpretacije i raznih političkih manipulacija. Zbog tog razloga, neophodno je da se amandamentira Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova, tako da se ovoj instituciji daju nadležnosti o određivanju nivoa ugrožavanja bezbednosti, kao i utvrđivanja kritične infrastrukture, a koje nadležnosti, kasnije, treba specifikovati sa odgovarajućim podzakonskim aktima.

Iz gore pomenutih činjenica i analize može se zaključiti da je Savet bezbednosti, i u običnim situacijama, mnogo više institucija koja postoji samo tako, nego da bi služila zemljii vršuci svoje ustavne i zakonske obaveze. Premijeri Kosova sistematski su ignorisali nadležnosti Saveta bezbednosti. Te nadležnosti, u najboljem slučaju, su vršene od strane Vlade Kosova ili od „Upravnih komiteta“ koje je ova Vlada na brzinu dekretovala, ili, u najgorem slučaju, na *ad-hoc* sastancima premijera sa vođama institucija bezbednosti. Shodno tome jeasno je da funkcijonisanje Saveta bezbednosti i ispunjavanje njegovih ustavnih i zakonskih nadležnosti i obaveza je u rukama premijera zemlje i da uspeh ili neuspeh ove ključne institucije bezbednosti zavisi ekskluzivno od njega. I, ako se nastavlja sa dosadašnjim preovladajućim praksama (ne)funkcijonisanja Saveta bezbednosti, doveće se u pitanje sama opravdanost njegovog postojanja, kao i državni kapacitet Kosova za demokratsku i efektivnu vladavinu i upravljanje svog sekltora bezbednosti.

• Nedostatak parlamentarnog nadzora

Savet bezbednosti je jedina institucija bezbednosti, čije parlamentarno nadziranje je ostalo nedovršeno i nije sprovedeno nijednom do sada, i uprkos zakonskoj obavezi¹⁰¹ predsedavajućeg (Premijer) da podnese „Godišnji izveštaj aktivnosti na raspravljanje i usvajanje od 'relevantne komisije' Skupštine“ za prošlu godinu, i to ne kasnije od meseca marta, kao i nadležnost te

¹⁰⁰ Poglavlje II, Vanredno stanje, Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

¹⁰¹ Ibid. član 9.

„relevantne komisije da zahteva izveštaj o posebnim aktivnostima Saveta bezbednosti Kosova kad god to smatra neophodnim“.¹⁰²

Nedefinisanje zakonom „relevantne Komisije“ imalo je za posledicu i nepripremanje niti jednog jedinog godišnjeg izveštaja aktivnosti od strane Saveta bezbednosti,¹⁰³ dovodeći tako u pitanje i institucionalnu memoriju, s jedne strane, i demokratsku vladavinu sektora bezbednosti, s druge strane. Šta više, predsednik parlamentarne Komisije za bezbednost¹⁰⁴ i predsednik parlamentarne Komisije za prava i interesu zajednica nisu nikada pozvani od Premijera da učestvuju u svojstvu posmatrača u nekom od sastanaka Saveta bezbednosti, iako je zakonom o njegovom osnivanju to omogućeno.¹⁰⁵

Ipak, i ovaj problem mogao je biti rešen ako bi bilo inicijative od Skupštine Kosova, ali on nije uspeo da uradi to još od osnivanja Saveta bezbednosti. Savet bezbednosti je mogao biti nadziran od parlamentarne Komisije za unutrašnje poslove, bezbednostu i nadgledanje KBS-a, ili zajedno za parlamentarnom Komisijom za nadgledanje OAK-a, i da se to učini nije bilo nikakvih zakonskih prepreka. Imajući u vidu činjenicu da Savet bezbednosti pokriva unutrašnje poslove, KBS, Obaveštajnu agenciju, ostala pitanja bezbednosti, najprikladniji format može biti mandatski nadzor od strane parlamentarne za unutrašnje poslove, bezbednostu i nadgledanje KBS-a, u širem sastavu, gde bi učestvovali i predsednik i potpredsednici parlamentarne Komisije za nadgledanje OAK-a.

Pošto je nedostatak decidivnog određivanja „relevantne Komisije Skupštine“ postalo problematično za parlamentarni nadzor Saveta bezbednosti, potreba tretiranja ovog pitanja je hitna. Najbolji način da se ide napred je amandamentiranje Zakona o osnovanju Saveta bezbednosti Kosova, kroz kojeg bi se tačno odredilo i „relevantna Komisija“, i način nadgledanja Saveta bezbednosti, obuhvativši tu i format otvorenih i zatvorenih sastanaka, tako da ova institucija sistematski odgovara parlamentarnom nadgledanju. Uređivanje parlamentarnog nadgledanja Saveta bezbednosti nedvosmisleno bi imalo efekt njegovoe funksionalizacije i ojačanja, kao i povećanost odgovornosti premijera u poboljšavanju upravljanja sektorom bezbednosti Kosova.

¹⁰² Ibid. član 9, tačka 1.

¹⁰³ Intervju sa g. Edon Myftari, savetnik za bezbednost Premijera Mustafe, 4.novembar 2015.

¹⁰⁴ Ova Komisija je preimenovana u parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje Kosovske bezbednosne snage.

¹⁰⁵ Tačka 3.6, Zakon o osnovanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

Sekretarijat: Okrnjena ruka Saveta bezbednosti Kosova

Sekretarijat Saveta bezbednosti (dalje: Sekretarijat) je organ podrške Saveta bezbednosti, koji je odgovoran za pripremanje periodičnih izveštaja i analiza za Vladu Republike Kosova i za Savet bezbednosti Kosova, o političko-bezbednosnim pitanjima, koordinaciji pripremanja strategija i politika bezbednosti Kosova, obuhvativši i izgradnju kapaciteta, instrumente politika i istraživanje; kao i pružanje administrativne i funkcionalne podrške Savetu bezbednosti Kosova.¹⁰⁶

Organizaciona struktura Sekretarijata sastoji se od Sekretara, kancelarije Sekretara, Direktorata analize i bezbednosnih politika, koja unutar sebe sadrži Sektor analize i Sektor bezbednosnih politika, kao i Direktorat administracije.¹⁰⁷ S druge strane, iako je Centar situacija poseban organ podrške Saveta bezbednosti,¹⁰⁸ njegov direktor izveštava sekretaru Sekretarijat, što u suštini predstavlja organizacionu anomaliju.

Da bi se stvorio jasan pregled o institucionalnim kapacitetima Sekretarijata, u daljnjoj analizi usredsredićemo se u njegove proizvode, predviđene sa dva ključna zakonska dokumenta: Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova i Uredba za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mesta u Sekretarijatu i Centra za situaciju Saveta bezbednosti Kosova, koje određuju njegovu odgovornost, nadležnost i organiziranje.

Jedna od glavnih odgovornosti Sekretarijata je pripremanje periodičnih izveštaja i analiza za Vladu u Savet bezbednosti Kosova, o političkim pitanjima bezbednosti. Sekretarijat priprema dve vrste izveštaja, dnevne koje priprema Centar za situaciju i periodične (tromeseče, šestomesečne i godišnje) i u posebnim slučajima, i mesečne, koje priprema Direktorata analize i bezbednosnih politika.¹⁰⁹ Međutim, prema izjavama kabineta Premijera Kosova, izveštaji Direktorata analize i bezbednosnih

¹⁰⁶ Član 16, tačka 4, Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

¹⁰⁷ Uredba (VRK) br. 12/2015 o izmeni i dopuni Uredbe br. 42/2013 za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mesta u Sekretarijatu i Centra za situaciju Saveta bezbednosti Kosova, 14.avgust 2015, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11050>.

¹⁰⁸ Član 17, Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova (03/L-050), 2.jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

¹⁰⁹ Intervju sa g. Afrim Haxhiu, sekretar Sekretarijata Saveta bezbednosti Kosova, 22.oktobar 2015.

politika ne ispunjavaju njegovu funkciju, jer su one deskriptivne (opisujuće) i ne analitičke, i takođe ne sadrže preporuke o mogućim radnjama koje bi trebala preduzeti Vlada Kosova.¹¹⁰

Međutim, kvalitativno draftiranje ovih izveštaja i davanje odgovarajućih preporuka onemogućava se zbog nedeljenja informacija sa Sekretarijatom, pre svega od strane OAK-a i takođe i MUP-a i MSP-a, kao i nedostatak osoblja, jer u Sektoru analiza su zaposlena samo dva službenika, uprkos činjenici da su oni sa veoma velikim kvalifikacijama.¹¹¹

Tako, nedostatak dovoljnog osoblja, s jedne strane, i nedostatak dovlnih informacija, s druge strane, kolapsirali su Sekretarijat u ispunjavanju njegove ključne odgovornosti, pripremanja periodičnih izveštaja procenjivanja stanja bezbednosti, koje su, realno, neupotrebljive za Vladu Kosova. Ova situacija u kojoj se nalazi Sekretarijat jeste ilustrovanje mnogo velike neusklađenosti između njegovog mandata, s jedne strane i kapaciteta nedeljenja neophodnih informacija od relevantnih institucija Kosova, s druge strane.

S druge pak strane, sadržinski rad Sekretarijata je ograničen u koordinaciji i administriranju pripremanja Programa rada i godišnjeg plana rada Saveta bezbednosti, i to se radi na osnovu inputa i prioriteta ministarstva i relevantnih agencija bezbednosti, koje su subjekti usvajanja Saveta bezbednosti.¹¹²

Jedan posao slične prirode jeste i podrška razvijanja, razmatranja i sprovođenja svih politika i značajnih dokumenata bezbednosnih politika, na kome rade predstavnici Sekretarijata, odnosno, Sektora politika i strateških planova (koja ima samo dva službenika) koji učestvuju, s pravom davanja preporuka, u radnim grupama gde se raspravljuje o nacrtima bezbednosnih politika. Dotle, što se tiče savetodavanja u pregledu strategije, linija aktivnosti, nacrta normativnih akata i međunarodnih sporazuma, doprinos se daje preko nadgledanja, odnosno rukovođenja tehničkim grupama obuhvaćenih ministarstva, i pripremanje izveštaja o progresu i preprekama u sprovođenju ovih politika. Zbog nedostatka osoblja, na sastancima ove prirode često puta moraju učestrovati i službenici Sektora, što još više otežava sveukupni rad Sekretarijata.¹¹³

¹¹⁰ Intervju sa g. Edon Myftari, savetnik za bezbednost Premijera Mustafe, 4.novembar 2015.

¹¹¹ Intervju sa g. Afrim Haxhiu, sekretar Sekretarijata Saveta bezbednosti Kosova, 22.oktobar 2015.

¹¹² Ibid.

¹¹³ Ibid.

Međutim, samo strukturiranje Sekretarijata je preovladanao od administracije, umesto da usredsređenost bude u Direktoratu analiza i bezbednosnih politika – dakle tamo gde se proizvode ključni proizvodi Sekretarijata, t.j. analize i izveštaji o pitanjima bezbednosti – jer upravo upotrebljivost i dobit ovih analiza i izveštaja je ono što opravdava i samo osnivanje ove institucije. Paradoksalno je to što u međuvremenu Direktorat administracije ima 8 zaposlenih, Direktorat analiza i bezbednosnih politika ima samo 5 zaposlenih, i to direktora, šefa sektor analize, višeg službenika za analize, šefa sektora strateških politika i planova i višeg službenika za strateške politike i planove¹¹⁴. Za optimalno funkcionisanje Direktoratu analiza i bezbednosnih politika, prema rečima sekretara, g. Afrim Haxhiu, ono treba da ima najmanje 12 zaposlenih službenika, i to osim direktora, još najmanje 6 službenika u sektoru analiza i 5 službenika u sektoru za strateške politike i planove. Takvo restrukturiranje, svakako bi omogućilo efektivniji rad Sekretarijata, razumljivo, ako bi odgovorne institucije i agencije počeli da razmenjuju informacije s njima, što predstavlja za njene proizvode – odnosno za analitičke izveštaje stanja bezbednosti na Kosovu.

Šta više, i uprkos činjenici da Savet bezbednosti Kosova je posebna ustavna institucija,¹¹⁵ njegov Sekretarijat funkcioniра као део Уреда Премијера, иако то није предвиђено одговарајућим zakonskim okvirom.¹¹⁶ Иако је за комуникације Савета безбедности са јавношћу мандатован Секретаријат,¹¹⁷ та комуникација се обавља преко Кancelariје за информисање Премијера.¹¹⁸ Такође, Савет безбедности као посебна уставна институција, нема своју веб страницу за пласирање информација, што га претвара у једну од најнетранспарентнијих владиних институција Косова.

Ostavljanju по страни Sekretarijata od стране vlade Kosova, dat je pečat smeštenjem njegovih kancelarija u podrumu zgrade Vlade Kosova, које не испunjавају ни најосновније uslove za rad. Kancelarije Sekretarijata су без природног светла и са slabom ventilacijom, што свакако може имати

¹¹⁴ Уредба (VRK) бр. 12/2015 о изменама и допунама Уредбе бр. 42/2013 о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Sekretarijatu i Centra za situaciju Saveta bezbednosti Kosova, 14.август 2015, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11050>.

¹¹⁵ Члан 127, Устав Republike Kosova (2008), <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kushtetuta.e.Republikes.se.Kosoves.pdf>.

¹¹⁶ Закон о оснивању Савета безбедности Косова (03/L-050), 2.јун 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

¹¹⁷ Таčka 1.3.9. Уредба (VRK) бр. 12/2015 о изменама и допунама Уредбе бр. 42/2013 о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Sekretarijatu i Centra za situaciju Saveta bezbednosti Kosova, 14.август 2015, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11050>.

¹¹⁸ Интервју са г. Afrim Haxhiu, секретар Sekretarijata Saveta bezbednosti Kosova, 22.октобар 2015.

dugoročne negativne zdravstvene efekte za nosoblje, i šta, nedvosmisleno, osim gore pomenutih faktora, utiču sadržinski i na efikasnost rada. Tako se može zaključiti da Sekretarijat postoji samo da bi se ispunila jedna zakonska obaveza u zaokruživanju institucionalnog okvira sektora bezbednosti Kosova a ne da bi ispunio svoju ustavnu i zakonsku funkciju.

U ovm okolnostima, Vlada Kosova treba da izvrši strateško rešenje u vezi sa ovim pitanjem. Ona treba, ili da pretvorи Sekretarijat u pomoćni organ Saveta bezbednosti tehničko-administrativnog karaktera, ili da ga ojača pretvorivši ga u instituciju sa kapacitetima, infrastrukturom i mandatom za pristup u informacije institucija i ostalih državnih agencija, kako bi uspešno ispunila svoje zakonom predviđene funkcije.

Šta dalje? Formalizacija dosadašnjih praksi ili jačanje Saveta bezbednosti

Dosadašnje prakse Saveta bezbednosti, koje se, s jedne strane, karakterišu sa njegovim sistematskim zanemarivanjem od strane premijera Kosova, i to upravo u najključnijim situacijama kada je on trebao da izvrši njegove funkcije, i, s druge strane, praktičnim pretvaranjem Sekretarijata u tehničko-administrativnu instituciju koja radi u veoma teškim uslovima rada, dovodi u pitanje samu opravdanost postojanja ove vitalno značajne institucije za bezbednost Kosova.

Šta više, ovo stvara situaciju u kojoj, ako se proglaši vanredno stanje, Predsednik zemlje, kao predsedavajući Saveta bezbednosti, trebao bi se osloniti na nefunksionalnu instituciju koja nema postavljene i razvijene rada i aktivnosti, što bi uzrokovalo mnogo teške posledice po zemlji zbog nemogućnosti efektivnog i sveukupnog upravljanja sektora bezbednosti. Zato, Vlada Kosova je pred jednom strateškom dilemom – ona ili treba da pretvorи Savet bezbednosti u ekskluzivno koordinacioni organ tokom bezbednosno komplikovanih situacija i vanrednog stanja, ili da ojača Savet i njegov Sekretarijat.

Opcija pretvaranja Saveta bezbednosti u koordinaciono telо u komplikovanim bezbednosnim situacijama i u vanrednim stanjima, je zakonska formalizacija dosadašnjih praksi tretiranja od strane premijera Kosova. Ova opcija, iako na prvi pogled izgleda iracionalna, je mnogo bolji ako se želi nastaviti sa dosadašnjom praksom (ne)funkcionisanja Saveta bezbednosti. Za sprovedbu ove opcije treba ukinuti Sekretarijat i očuvati samo Centar situacija kao telо podrške i da bi se to sprovelo nije

potrebna izmena Ustava, nego samo amandamentiranje Zakona o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova. U tom slučaju, ulogu Sekretarijata za pružanje tehničko-administrativne podrške sastancima Saveta bezbednosti može da preuzme kabinet Premijera, i ne bi se trošilo u jednu instituciju koja je realno sada nekorisna, kako za Savet bezbednosti, tako i za Vladu Kosova i za Predsednika zemlje.

KIPRED je identifikovao dve opcije za ojačanje Saveta bezbednosti, i to opciju sprovođenja zakonski aktuelnih nadležnosti i mandata, kao i opciju reformiranja izmenom Ustava Zakona o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova.

Preduslov za sprovođenje prve opcije je prestanak dosadašnjih praksi premijera Kosova i zanemarivanja Saveta bezbednosti u komplikovanim bezbednosnim situacijama, kao i tretiranja politika, strategija i planova koja se draftiraju od strane bezbednosnih institucija i agencija Kosova.

Ova opcija traži preduzimanje ovih koraka: a) hitno osnivanje i funkcionalizovanje Koordinacione obaveštajne komisije; b) zakonsko mandatiranje Saveta bezbednosti za određivanje i komuniciranje nivoa ugrožavanja bezbednosti, kao i određivanje objekata vitalnog značaja i načina njihove zaštite; c) Određivanje parlamentarne Komisije za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje KBS-a kao parlamentarne Komisije za nadgledanje Saveta bezbednosti, koji bi mogao održati sednice i u proširenom sastavu, zajedno sa parlamentarnom Komisijom za nadgledanje obaveštajne službe.

Kritični element za ostvarivanje ove opcije je porast kapaciteta Sekretarijata Saveta bezbednosti, i to ovim merama: a) Substancijanim porastom broja osoblja Direktorijata analiza i bezbednosnih politika najmanje 12 lica; b) Sređivanjem podele informacija i njenih vrsti, i to posebno od Obaveštajne agencije kosova, Policije Kosova, Ministarstva spoljnih poslova i Carine Kosova, da da se Sekretarijatu pruža „osnovni materijal“ za proizvodnju kristljivih izveštaja za Vladu Kosova; c) Izveštaji Sekretarijata treba da se predaju Predsedniku Kosova; d) Obezbeđivanjem pogodne lokacije za rad za kancelarije Sekretarijata; e) Funkcionalnom podelom Sekretarijata od Ureda Premijera; i f) Dizajniranjem i funkcionalizacijom web stranice Saveta bezbednosti za porast njegove javne transparentnosti. Za ostvarivanje ove opcije nije potrebna izmena sadašnjeg zakonskog okvira, već samo amandamentiranje Zakona o osnivanju Saveta bezbednosti Kosova i finansijske implikacije zbog porasta broja osoblja Direktorijata analiza i bezbednosnih politika Saveta bezbednosti, koja će biti minorna.

Druga opcija, opcija jačanja, je reformiranje Saveta bezbednosti. U sadašnjem formatu, sastav stalnih članova sa izvršnom vlašću i nadležnostima donošenja odluka Saveta bezbednosti, predstavlja uži sastav Vlade Kosova, i tamo nije predstavljen Predsednik Skupštine, dotle Predsednika predstavlja jedan njegov predstavnik sa savetodavnim kapacitetom, što predstavlja institucionalni absurd.

Savet bezbednosti trebao bi preći pod rukovođenjem Predsednika – koji i ima ustavno pravo da objavi vanredno stanje – i u njenom stalmom sastavu članova sa izvršnom vlašću, osim sadašnjih članova, treba da bude i Predsednik Skupštine, zbog ustavnim odgovornosti ove institucije za potvrđivanje vanrednog stanja i tokom toga, kao i u slučaju nesposobnosti Predsednika da vrši svoje ustavne obaveze.

Sekretarijat može i dalje imati sadašnje nadležnosti i da se ojača, onako kako je predviđeno u prvoj opciji, ili pak može se pretvoriti u posebnu agenciju – Agenciju za nacionalnu bezbednost, kojoj bi rukovodio Savetnik za nacionalnu bezbednost (koji bi se mogao izabrati istom procedurom kao i Direktor Obaveštajne agencije Kosova. U tom slučaju, osim sadašnjih funkcija Sekretarijata, Agencija bi preuzela i ulogu koordinacije institucija i organizacija koji imaju mandat za obaveštajne aktivnosti, kao i pripremanje stratških procenjivanja i prognoziranja za bezbednost zemlje.

Ova opcija bi bila mnogo efektivnijaza upravljanje sektorom bezbednosti i to bi omogućilo balansiranje upravljanja i rukovođenja sektora bezbednosti između Premijera i Predsednika zemlje, koje do sada bio u celosti nadvladan od strane šefa Vlade.

Za ostvarivanje ove opcije treba izmeniti Ustav i donositi novi Zakon o Savetu bezbednosti. Međutim, prethodno bi trebalo pripremiti i jednu studiju fizibiliteta, s kojom bi se odredila struktura Saveta bezbednosti, Sekretarijata ili Agencije za nacionalnu bezbednost, kao i finansijske implikacije za njegovo ostavarivanje.

Zaključci i preporuke:

Savet bezbednosti Kosova ima ulogu vitalnog značaja za uspeh ili neuspeh tokom suočavanja sa opasnostima i pretnjama za bezbednost naše zemlje. Međutim, dosadašnje prakse njegovog funkcionisanja i njegovo sistematsko zanemarivanje od strane premijera zemlje, kako u komplikovanim, tako i u bičnim situacijama, kao i pogrešno strukturiranje Sekretarijata i veoma teški uslovi rada u kojima ono radi, preobrazili su ga u jednu nefunkcionalnu instituciju koja ne ispunjava cilj svoga stvaranja. Nefunkcionalnost Saveta bezbednosti može imati sumorne posledice za upravljanje opasnim situacijama bezbednosti i za zaštitu građana Kosova, tako da njegova potpuna funksionalizacija i jačanje treba da bude među najvišim prioritetima Premijera i Predsednika Kosova.

U kratkoročnom aspektu i to dok se ne kompletira institucionalni okvir bezbednosti Kosova, obuhvativši tu i preobrazbu Kosovskih bezbednosnih snaga u Oružane snage Kosova (OSK) i dok se ne dostignu potpuni kapaciteti OSK-a, najefikasniji način da bi se išlo napred je jačanje Saveta bezbednosti u sadašnjem formatu, sprovodivši u celosti sadašnji zakonski okvir, kao i porast kapaciteta i poboljšavanje uslova rada njegovog Sekretarijata.

Dotle, u dugoročnom aspektu, potrebno je reformirati Savet Bezbednosti, postavivši ga, ponajpre, pod rukovođenjem Predsednika zemlje, koji je i formalno rukovodioc spoljne politike i Vrhovni Komandant Bezbrednosnih Snaga – a ubuduće i Oružanih Snaga. Ova opcija bi omogućila balansiranje upravljanja i rukovođenja sektora bezbednosti između Premijera i Predsednika zemlje, kao i obuhatljivost Predsednika Skupštine u njegovom sastavu. Takođe, na osnovu prethodne studije fizibiliteta, za ostvarivanje pve opcije treba ubuduće da se donosi odluka o Sekretarijatu Saveta bezbednosti, odnosno za njegovo održavanje u sadašnjem formatu, ili za njegovu preobrazbu u Agenciju za nacionalnu bezbednost, koja bi se rukovodila od strane Savetnika za nacionalnu bezbednost.

Takođe, neophodno je i brzo uređenje utvrdjivanja parlamentarne Komisije, koja bi obavljala nadgledanje Saveta bezbednosti, radi porasta odgovornosti i polaganja računa ove institucije, koja do sada nije bila pod nadgledanjem, poboljšavši tako demokratsko vladanje sektora bezbednosti na Kosovu. Inicijativu za uređenje ovog pitanja može uzeti ili Vlada, ili Skupština Kosova.

5. ANALITIČKI PREGLED ISTRAŽIVANJA JAVNOG MNENJA

Jedan od najznačajnijih ciljeva Observera je da utvrdi stanje nivoa poverenja građana Kosova u institucijama bezbednosti Kosova kao i da prati i analizira trendove promene tog poverenja u četvoromesečnom razdoblju.

Zbog svega toga, KIPRED je angažovao organizaciju UBO Consulting, da bi izmerio periodično nivo poverenja građana. U okviru toga, UBO Consulting je obavio istraživačko anketiranje javnog mnenja, u kojem su 1000 respondentu odgovorili na pitanja: ‘Kažite nam, koliko verujete sledećim institucijama što se tiče pitanjima bezbednosti?’. Ponovo, date institucije su: 1) Predsednica; 2) Premijer; 3) Ministar unutrašnjih poslova; 4) Policija Kosova; 5) Parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i Kosovske bezbednosne snage; 6) Ministar za Kosovske bezbednosne snage; 7) Kosovske bezbednosne snage; 8) Obaveštajna agencija Kosova; 9) Direktor Obaveštajne agencije Kosova; i 10) Parlamentarna Komisija za Obaveštajnu agenciju Kosova. Poverenje je izraženo u vrednosti od najniže ocen 1 do najveće ocene 5 i margina greške je bila ±3%.

U poređenju sa prvom anketom, čiji su rezultati sažeti u julu 2015.god., u sadašnjoj anketi opaža se opadanje nivoa poverenja u svim gore navedenim institucijama, i to opadanje je dato u tabeli 1. Iz ove tabele možemo izvući nekoliko značajnih zaključaka. Kao prvo, sve navedene institucije u tabeli imali su opadanje poverenja, ali koje su bile razne. Najveći pad zabeležle su parlamentarna Komisija za obaveštajnu službu (- 0.49), Direktor OAK i Ministar za Kosovske bezbednosne snage (- 0.47), kao i parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i Kosovske bezbednosne snage (- 0.46). Dotle, najniži pad su imali Premijer (- 0.17) i Policija Kosova (- 0.21). Ova razna opadanja uticale se da se izmeni i rangiranje analizovanih institucija što se tiče poverenja.

Tako je, u julu, na prvom mestu su po poverenju bile usamljene Ksovske snage bezbednosti (4.00); koja je i dalje na prvom mestu, ali zbog velikog opadanja, to mesto sada deli sa Policijom Kosova (3.58). S druge strane, u julu, na zadnjem mestu po poverenju građana u vezi sa pitanjima bezbednosti, bio je Premijer (2.67); ali, zbog manjeg opadanja poverenja u ovom razdoblju, sada Premijer nije na zadnjem mestu (2.50) – nego su sada na dva poslednja mesta Ministarstvo unutrašnjih poslova (2.49) i Direktor Obaveštajne agencije Kosova (2.40), koji je među institucijama sa najvećim opadanjem u poverenju građana.

Ostali značajni i interesantni podaci koji su proistekli iz novembarske ankete (i njenog upoređivanja sa onim u julu) data su u nastavku:

- Kod Albanaca koji žive na severu Kosova, dve najveće procene date su Policiji Kosova i Kosovskim bezbednosnim snagama (3.67 dhe 3.56) – i u julu ove dve institucije imale su takođe najveću procenu, ali obrnutim redosledom. Dotle, dve najniže procene kod Albanaca na severu date su Premijeru i parlamentarnoj Komisiji za nadgledanje Obaveštajne agencije Kosova (2.33 za oba dve institucije).
- Kod Srba na severu, KBS, OAK i parlamentarne komisije su ocenjene sa 1.02, dotle sve ostale institucije imaju ocenu 1.00. Ovde je posebno značajno istaći da i uprkos sprovođenju provizije za Policiju na severu Kosova Briselskog sporazuma za normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije, od 17.aprila 2013.god., poverenje Srba sa severa u Policiju Kosova je u opadanju (od 1.54 u julu 2015.god. na 1.00 u novembru 2015.god.). Čudno, kod Srba na jugu Mitrovice obeležen je porast poverenja u Policiju Kosova (sa 2.00 u julu, na 3.56 u novembru). Šta više, ohtabrujuća je činjenica da uopšteno kod Srba na jugu opaž se tendencija značajnog porasta poverenja u analizovanim institucijama u poređenju sa mesecom julom (od 1.07 na 1.23 za Predsednicu, od 1.02 na 1.22 za Premijera, od 1.09 na 1.21 za Ministra unutrašnjih poslova, dotle parlamentarna Komisija za unutrašnje poslove, bezbednost i KBS, Ministar KBS-a, KBS, OAK, Direktor OAK-a i parlamentarna Komisija za OAK, koje su u julu ocenjene sve sa 1.00, u novembru su ocenjene sa 1.21, 1.19, 1.24, 1.22, 1.22 i 1.23, dotle Policija Kosova je jedina institucija, na koju je opalo poverenje od 1.99 na 1.58), ali nastavlja da ima veće poverenje kod ove zajednice.
- Ponovo se opaža trend većeg procene pomenutih institucija od strane urbanog stanovništva, nego onog ruralnog. Izuzetak od ovog trenda predstavlja samo KBS, koja se procenjuje više kod ruralnog stanovništva (3.64) nego kod urbanog (3.52). S druge strane, procenjivanje navedenih institucija prema polu je poprilično razbacana, i tu se ne pokazuje neki poseban trend. Takođe, poprilično je razbačeno i procenjivanje izraženog poverenja po starosnom dobu i tu isto nemamo trendove koji bi pokazali na pojave i uticali na značajne i interesantne pojave dhe interesante za istraživanje.

- Što se tiče obrzovanja, opaža se mnogo meki trend (sa nekim izuzecima) malo nižeg poverenja kod lica sa visokom stručnom spremom naprema onim sa osnovnom školom ili još manje. Kod kategorije zaposlenosti respondenata, ponavlja se isticani trend u vezi sa julskom anketom, većeg izraženog poverenja od strane domaćica i nižijeg izraženog poverenja od strane zaposlenih u javnom sektoru. Međutim, u novembru, većem poverenju domaćica, priključuje im se veoma visoko izraženo poverenje (ponekad i veće od domaćica) od strane penzionera i onih koji su zaposleni s vremenom na vreme.
- Što se tiče etničke pripadnosti (tu su ove kategorije: Albanci, Srbi i ostali), Albanci imaju više poverenja u pomenute institucije nego Srbi, međutim, ponovo kategorija ostalih, u celosti, izražava još više poverenja nego Albanci (izuzeci su Predsednica, Policija Kosova i Kosovske bezbednosne snage u koje Albanci imaju malo više poverenja nego ostali).
- Ponovo, što se tiče poverenja po regionima, naklonost da daju veće procene imaju Prizren i Uroševac, dotle naklonost da daju najniže procene imaju Đakovica i Gnjilane. Dotle, u kategoriji etničke pripadnosti po regionima, kategorije Albanaca i ostalih, u celosti, izražavaju poverenje u skladu sa trendom regiona kojima pripadaju, ali kod Srba se ponovo zapaža mnoštvina interesantan trend da oni veće poverenje izražavaju na jugu Mitrovice.

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?					
Alternative	N	Minimum	Maximum	Srednja vrednost	Standardna devijacija
Predsednici	994	1	5	2.69	1.245
Premijeru	987	1	5	2.50	1.190
Ministru Unutrašnjih Poslova	969	1	5	2.49	1.091
Policiji Kosova	987	1	5	3.58	1.290
Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	860	1	5	2.71	1.070
Ministru Bezbednosnih Snaga	947	1	5	2.86	1.162
Kosovskim Bezbednosnim Snagama	961	1	5	3.58	1.314
Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	889	1	5	2.57	1.092
Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	848	1	5	2.40	1.091
Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji	822	1	5	2.52	1.112

Tabela 1. Opšte poverenje u institucije

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?					
Alternativa	Jul-15	Novembar 2015			Razlika
			Mean	Mean	
Predsednici	2.95	2.69			-0.27
Premijeru	2.67	2.50			-0.17
Ministru Unutrašnjih Poslova	2.75	2.49			-0.26
Policiji Kosova	3.79	3.58			-0.21
Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	3.17	2.71			-0.46
Ministru Bezbednosnih Snaga	3.33	2.86			-0.47
Kosovskim Bezbednosnim Snagama	4.00	3.58			-0.41
Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	3.02	2.57			-0.45
Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	2.88	2.40			-0.47
Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji	3.01	2.52			-0.49

Tabela 2. Upoređivanje poverenja po mesecima

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?												
Etnička pripadnost		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji	
Albanci		Sredina	2.67	2.33	2.78	3.67	2.56	2.89	3.56	2.67	2.44	2.33
N		9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	

Tabela 3. Albanci na severu

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?											
Srbi, Sever-Jug		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	Parlamentarno j Obaveštajnoj Komisiji
Serbi sa severa		Sredina	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.02	1.02	1.02
N		60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Serbi sa Juga		Sredina	1.23	1.22	1.21	1.58	1.21	1.19	1.24	1.22	1.22
N		93	93	92	93	92	93	93	93	93	93
Total		Sredina	1.14	1.13	1.13	1.35	1.13	1.12	1.15	1.14	1.13
N		153	153	152	153	152	153	153	153	153	153

Tabela 4. Srbi sever - jug

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?												
Prebivalište		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji	
Urbano		Sredina	2.81	2.56	2.49	3.64	2.73	2.89	3.52	2.65	2.49	2.61
N		489	486	482	487	422	462	468	434	418	408	
Ruralno		Sredina	2.56	2.45	2.49	3.52	2.70	2.82	3.64	2.49	2.32	2.43
N		505	501	487	500	439	485	493	456	430	414	
Total		Sredina	2.69	2.50	2.49	3.58	2.71	2.86	3.58	2.57	2.40	2.52
N		994	987	969	987	860	947	961	889	848	822	

Tabela 5. Prebivališe

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?										
Pol		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije
Muko	Sredina	2.60	2.43	2.43	3.60	2.70	2.88	3.64	2.54	2.42
	N	497	490	486	492	430	473	483	462	436
Žensko	Sredina	2.77	2.57	2.55	3.57	2.73	2.83	3.53	2.60	2.39
	N	497	497	483	495	430	474	478	428	412
Total	Sredina	2.69	2.50	2.49	3.58	2.71	2.86	3.58	2.57	2.40
	N	994	987	969	987	860	947	961	889	848

Tabela 6. Pol

Doba starosti		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji
18-25	Sredina	2.63	2.39	2.40	3.67	2.63	2.88	3.50	2.61	2.32	2.54
	N	288	289	280	288	251	274	283	253	244	240
26-35	Sredina	2.63	2.46	2.45	3.44	2.76	2.86	3.55	2.59	2.38	2.34
	N	235	232	232	231	210	227	226	213	204	197
36-45	Sredina	2.78	2.62	2.54	3.68	2.81	2.85	3.63	2.61	2.57	2.71
	N	174	170	169	172	148	163	168	154	142	139
46-55	Sredina	2.73	2.61	2.55	3.53	2.66	2.84	3.63	2.50	2.40	2.51
	N	154	154	151	153	134	145	148	140	131	124
56-65	Sredina	2.72	2.49	2.62	3.52	2.69	2.77	3.66	2.40	2.39	2.56
	N	100	100	95	100	83	94	95	93	94	89
66+	Sredina	2.74	2.60	2.60	3.73	2.82	2.96	3.79	2.65	2.51	2.60
	N	43	42	42	43	35	43	42	37	33	33
Total	Sredina	2.69	2.50	2.49	3.58	2.71	2.86	3.58	2.57	2.40	2.52
	N	994	987	969	987	860	947	961	889	848	822

Tabela 7. Uzrast

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?									
Obrazovanje		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji
Osnovna škola ili manje	Sredina	2.89	2.55	2.52	3.75	2.66	2.86	3.77	2.55
	N	135	134	131	135	120	128	131	118
Srednja škola	Sredina	2.56	2.49	2.50	3.56	2.70	2.77	3.59	2.50
	N	500	495	484	494	419	478	485	451
Neko godina fakulteta	Sredina	2.76	2.45	2.49	3.64	2.61	3.10	3.53	2.67
	N	106	106	106	108	90	103	105	95
Vita ~kola	Sredina	2.53	2.31	2.22	2.85	2.44	2.65	3.01	2.41
	N	49	49	48	49	43	47	48	49
Fakultet	Sredina	2.84	2.58	2.53	3.72	2.90	2.98	3.62	2.77
	N	188	188	184	186	172	175	177	161
Magistratura ili doktoratura	Sredina	3.10	2.33	2.33	3.24	2.73	2.97	3.54	2.57
	N	15	15	15	15	15	15	14	15
Total	Sredina	2.69	2.50	2.49	3.58	2.71	2.86	3.58	2.57
	N	994	987	969	987	860	947	961	889

Tabela 8. Obrazovanje

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?									
Trenutno zanimanje		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji
Nezaposlen - tražeći posao	Sredina	2.58	2.43	2.47	3.65	2.69	2.84	3.77	2.54
	N	192	190	184	187	170	181	179	171
Nezaposlen -ne tražeći posao	Sredina	2.36	2.28	2.51	3.40	2.48	2.82	3.83	2.43
	N	19	19	20	20	19	20	20	20
Zaposlen u javnom sektoru	Sredina	2.40	2.33	2.24	2.98	2.49	2.70	3.13	2.49
	N	68	68	68	68	60	65	66	61
Zaposlen u privatnom sektoru	Sredina	2.64	2.54	2.42	3.50	2.75	2.88	3.55	2.57
	N	296	292	287	291	244	278	283	270
Povremeno zaposlen	Sredina	2.77	2.59	2.65	3.85	2.73	2.86	3.65	2.43
	N	71	71	71	73	67	71	69	64
Penzioner	Sredina	2.75	2.61	2.73	3.83	2.92	3.02	3.76	2.72
	N	54	52	52	54	42	52	52	46
Domaćica	Sredina	3.06	2.60	2.74	3.72	2.83	2.92	3.73	2.62
	N	139	139	137	138	125	135	138	124
Student/ učenik	Sredina	2.68	2.39	2.32	3.57	2.58	2.74	3.30	2.62
	N	144	144	140	145	122	132	141	122
Drugo, navedite:	Sredina	2.67	3.22	2.89	4.00	3.11	3.33	4.22	2.78
	N	11	11	11	11	11	11	11	11
Total	Sredina	2.69	2.50	2.49	3.58	2.71	2.86	3.58	2.57
	N	994	987	969	987	860	947	961	889

Tabela 9. Zaposlenost

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?									
Etnička pripadnost		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji
Albanac	Mean	2.74	2.54	2.53	3.66	2.76	2.91	3.66	2.61
	N	749	744	732	744	648	714	724	670
Srbin	Mean	1.14	1.13	1.13	1.35	1.13	1.12	1.15	1.14
	N	153	153	152	153	152	153	153	153
Drugi	Mean	2.68	2.74	2.73	3.43	2.99	3.04	3.60	2.81
	N	93	92	84	91	70	83	88	75
Total	Mean	2.48	2.34	2.32	3.28	2.49	2.63	3.26	2.38
	N	995	989	968	988	870	950	965	898

Tabela 10. Etnička pripadnost

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?									
Regija		Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji
Priština	Sredina	2.83	2.56	2.53	3.58	2.94	3.20	3.70	2.69
	N	234	232	221	227	196	211	219	191
Mitrovica	Sredina	2.30	2.14	2.19	3.74	2.24	2.63	2.93	2.37
	N	104	104	104	103	104	104	104	102
Prizren	Sredina	2.61	2.59	2.64	3.68	2.86	3.16	4.06	2.79
	N	163	162	158	161	156	158	160	154
Peć	Sredina	2.87	2.59	2.17	3.79	2.45	2.21	3.18	2.54
	N	92	90	86	96	73	76	87	78
Uroševac	Sredina	3.13	2.58	2.54	4.00	2.70	2.74	4.32	2.29
	N	102	101	101	102	97	102	99	77
Đakovica	Sredina	2.02	2.27	2.35	2.27	2.21	2.22	2.38	2.27
	N	104	104	102	104	48	103	101	103
Gnjilane	Sredina	2.08	2.10	2.14	2.76	2.24	2.25	2.70	2.04
	N	125	125	125	124	125	125	124	122
Severno Kosovo	Sredina	1.28	1.21	1.31	1.44	1.24	1.31	1.42	1.31
	N	71	71	71	71	71	71	71	71
Total	Sredina	2.48	2.34	2.32	3.28	2.49	2.63	3.26	2.38
	N	995	989	968	988	870	950	965	898

Tabela 11. Regioni

Molimo vas, naznačite koliko verujete dole navedenim institucijama kada se radi o sa bezbednosnim pitanjima?												
Etnička pripadnost po regijama			Predsednici	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Policiji Kosova	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovske Bezbednosne Snage	Ministru Bezbednosnih Snaga	Kosovskim Bezbednosnim Snagama	Kosovskoj Obaveštajnoj Agenciji	Direktoru Kosovske Obaveštajne Agencije	Parlamentarnoj Obaveštajnoj Komisiji
Albanci	Priština	Sredina	3.04	2.65	2.63	3.79	3.12	3.35	3.90	2.87	2.63	2.76
		N	199	198	193	194	170	181	185	162	149	146
	Mitrovica	Sredina	2.38	2.20	2.33	3.95	2.36	2.85	3.11	2.49	2.21	2.36
		N	85	85	85	84	85	85	85	83	78	72
	Prizren	Sredina	2.55	2.53	2.56	3.67	2.73	3.12	4.08	2.66	2.72	2.96
		N	132	131	130	131	129	129	131	129	129	127
	Peć	Sredina	2.97	2.63	2.15	4.00	2.51	2.23	3.31	2.62	2.02	2.04
		N	74	72	68	77	57	61	70	63	54	51
	Uroševac	Sredina	3.33	2.71	2.68	4.41	2.84	2.89	4.82	2.44	2.39	2.39
		N	80	79	79	80	76	80	77	57	57	56
	Đakovica	Sredina	2.07	2.30	2.40	2.33	2.22	2.26	2.37	2.32	2.30	2.37
		N	94	94	92	94	46	93	92	94	92	87
Seri	Gnjilane	Sredina	2.66	2.70	2.74	3.49	2.92	2.93	3.71	2.60	2.40	2.53
		N	76	76	76	75	76	76	75	73	72	72
	Severno Kosovo	Sredina	3	2	3	4	3	3	4	3	2	2
		N	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	Total	Sredina	2.74	2.54	2.53	3.66	2.76	2.91	3.66	2.61	2.45	2.57
		N	749	744	732	744	648	714	724	670	640	620
	Priština	Sredina	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
		N	15	15	14	15	15	15	15	15	15	15
	Mitrovica	Sredina	2.33	2.33	1.89	3.56	2.11	2.00	2.56	2.11	2.00	2.00
		N	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	Peć	Sredina	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
		N	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Drugi	Uroševac	Sredina	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
		N	13	13	13	13	12	13	13	13	13	13
	Gnjilane	Sredina	1.18	1.16	1.22	1.63	1.18	1.18	1.16	1.20	1.22	1.24
		N	49	49	49	49	49	49	49	49	49	49
	Severno Kosovo	Sredina	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.02
		N	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
	Total	Sredina	1.14	1.13	1.13	1.35	1.13	1.12	1.15	1.14	1.13	1.14
		N	153	153	152	153	152	153	153	153	153	153
	Priština	Sredina	2.20	2.79	2.79	3.50	2.73	3.60	3.84	2.43	2.33	1.83
		N	20	19	14	18	11	15	19	14	12	12
	Mitrovica	Sredina	1.60	1.50	1.30	2.10	1.30	1.40	1.80	1.60	1.57	1.75
		N	10	10	10	10	10	10	10	10	7	4
	Prizren	Sredina	2.90	2.84	3.00	3.70	3.48	3.38	3.93	3.48	3.22	3.48
		N	31	31	28	30	27	29	29	25	23	23
	Peć	Sredina	3.36	3.36	3.09	4.08	3.22	3.13	3.80	3.25	2.67	2.50
		N	11	11	11	12	9	8	10	8	6	6
	Uroševac	Sredina	4.44	3.78	3.56	4.67	3.78	3.89	4.89	3.43	3.50	3.50
		N	9	9	9	9	9	9	9	7	4	4
	Đakovica	Sredina	1.50	2.00	1.90	1.70	2.00	1.90	2.44	1.78	1.44	1.50
		N	10	10	10	10	2	10	9	9	9	8
	Severno Kosovo	Sredina	4	3	4	5	3	4	4	4	3	3
		N	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Total	Sredina	2.68	2.74	2.73	3.43	2.99	3.04	3.60	2.81	2.57	2.63
		N	93	92	84	91	70	83	88	75	63	59

Tabela 12. Etnička pripadnost po regionima



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Ovo izdanje je podržano projektom Promovisanje Demokratskog Društva (PSD), finansirano od Švajcarske Kancelarije za Saradnju na Kosovu (SCO-K), pod upravljanjem Kosovske Fondacije za Civilno Društvo (KCSF).